

forfatteren

DANSK FORFATTERFORENING NO. 04 2024

Litterære genrer

Om sprog og hjerne ✧ Kursuskatalog foråret 2025

Udvidelse af kampzonen

AF MORTEN VISBY, FORMAND FOR DANSK FORFATTERFORENING

Dette sene efterår går vi og venter på tallene for forfatterstandens indkomstforhold, som vil blive præsenteret, når Danmarks Statistik og Dansk Kunstnerråd senere i år debutterer med den store undersøgelse *Kunstnere i tal*. Det bliver den første undersøgelse af den art nogensinde på litteraturens område, og den vil blive opdateret hvert år fremover. Jeg tror, det bliver et stærkt vidensgrundlag for vores politiske vilkårsarbejde.

Endnu kender jeg ikke tallene, og der vil såmænd nok også efterfølgende være en del uklarheder i billedet – tallene rummer svar på alt, men de fortæller ikke, hvad man skal spørge dem om. Jeg har dog en forventning om, at undersøgelsen vil pege på en forfatterstand, hvor folk i vid udstrækning er kombinatorer og ernærer sig gennem en potent, men ustabil, blanding af løn, honorarer og virksomhedsoverskud. Vi er freelancere, soloselvstændige og løst tilknyttede honorarmodtagere og kan også være det i kombination med løn. Vi er selvfinansierede og selvbeskæftigede på kryds og tværs. Jeg tror, at jo mere ens indkomst er baseret på litterært arbejde, jo flere forskellige former for indtægt vil man have, jo flere forskellige indtægtskilder og samarbejdspartnere vil man være afhængig

af, og jo større forskel vil der være i indkomstniveauerne. Hvis man så dertil lægger, hvad vi i al fald helt sikkert ved, nemlig at forfattere, illustratorer og oversættere bliver ved at arbejde til langt over normal pensionsalder, så tegner der sig et billede af en gruppe mennesker, som ikke passer ret godt ind i arbejdsmarkedet og socialforsikringen. Eller hvor man i hvert fald let kan komme i klemme mellem forskellige definitioner på, hvad ens arbejde egentlig er, og hvad ens indkomst faktisk berettiger til af ydelser.

I de situationer vil foreningen gerne være bedre rustet til at hjælpe. Derfor har vi med Jo Hermann som drivende kraft gennemført en kortlægning af de centrale problemfelter omkring bl.a. dagpenge (ledighed, barsel, sygdom), fleksydelse, efterløn, folkepension, førtidspension, seniorpension og tidlig pension. I begyndelsen af det nye år regner vi med at kunne præsentere et stærkt udvidet rådgivningsmodul på hjemmesiden, og vi har allerede taget det afgørende skridt at åbne mulighed for at få hjælp af en socialrådgiver. Sidstnævnte er forbeholdt medlemmer af Dansk Forfatterforening. Vi vil ikke kunne hjælpe alle med alt, heller ikke som medlem, men vi ved, at det sociale område er problematisk. Nu forsøger vi at dække det. Når Dansk Forfatterforening hævder at arbejde for bedre ”vilkår”, så er det ikke noget, vi bare går og siger. ✖

Forfatteren

ISSN 0105-0753
 Nr. 04-2024, 83. årgang
 Udgives af
 Dansk Forfatterforening

Ansvarshavende:
 Morten Visby

Redaktør:
 Lene Møller Jørgensen
 redaktor@danskforfatterforening.dk

Bladudvalg:
 Lene Møller Jørgensen,
 Anne Zenon, (S),
 Eva Parum (S),
 François-Eric Grodin (DOF),
 Jette Rydahl (BU),
 Maria Rørbæk (BU),
 Cindy Lynn Brown (L),
 Peter Hermann (Ill.),
 Thomas Dickson (F).

Grafisk design:
 salomet grafik/Mette Salomonsen

Forsideillustration:
 Tomas Björnsson

Tryk:
 GraphicUnit ApS

Indsendte bidrag dækker ikke nødvendigvis redaktionens holdninger. Eftertryk af artikler er tilladt med kildeangivelse. Eftertryk af illustrationer er ikke tilladt.

Forfatteren udkommer fire gange årligt. Abonnement tegnes gennem Dansk Forfatterforening, pris: kr. 575.

Deadline til dette nummer var:
 1. november
 Udgivelse: 5. december

01-2025 Deadline: 21. februar
 Udgivelse: 24. marts

02-2025 Deadline: 2. maj
 Udgivelse: 2. juni

03-2025 Deadline: 8. september
 Udgivelse: 6. oktober

04-2025 Deadline: 31. oktober
 Udgivelse: 1. december

Småt & godt
4-5

TEMA
Litterære genrer
6-17

Nyt dansk kulturinstitut i Cairo
18-19

Om sprog og hjerne
20-23

frit rum
24-25

Plotkort, elefantsnot og spørgsmål skaber struktur
26-29

I fiktionens verden er der frit spil
30-32

Kursuskatalog forår 2015
33-36

Jura
37

Kalender
38

Portfolio
Regitze Schrøder
Bagsiden

TOMAS BJÖRNSSON, illustratør og forfatter, har tegnet forsiden. Han er bachelor i Illustration fra University of Wolverhampton, England, og master i Visual Culture fra Københavns Universitet. Han skaber bogillustrationer, bogomslag, plakater, julekalendere og julemærker – og så er han netop debuteret som forfatter med *Pigen i volden*, som han også selv har illustreret.

FORBUDT

I skoleåret 2023-24 har PEN America registreret mere end 10.000 forbud mod bøger på især skolebibliotekerne i USA.

Organisationen vurderer, at tallet er højere, fordi der formentlig er mange forbud, som ikke registreres eller omtales. Det er især bøger, der handler om seksualitet, køn eller racisme, som bliver censureret.

"Det kan virke helt uforståeligt for en dansker, at 15-årige i dag hindres i at læse om racisme, sex og køn i stater, hvor de anses for gamle nok til både at køre bil og bære våben," skriver forfatter og journalist Rikke Viemose, der har skrevet om bogcensuren i sin litteraturklumme i Jyllands-Posten.

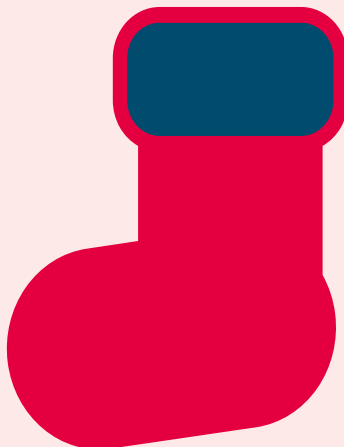
"Det er foruroligende," skriver hun og tilføjer, at "tendensen har været tydelig gennem de senere år, men stigningen i dette skoleår overgår alt." ✖

DJØFLAND

"Jeg hører, hvad du siger" er den mest irriterende kontorkliché, en djøf'er kan blive mødt med på sit arbejde.

Klicheen var i stærk konkurrence med udtrykket "spille hinanden gode" – det viser en undersøgelse, som Djøfbladet har foretaget blandt 3787 læsere. På en flot tredjeplads kom anglicismen "kigge ind i/se ind i", som for alvor blev kendt, elsket og hadet via coronatidens utallige pressemøder.

Da Djøfbladet foretog undersøgelsen i 2022, var det udtrykket "rejse", der løb med førstepremien. ✖

JULEKONKURRENCE!

**Skillema-dinka-dinka-du, skillema-dinka-du
Hør på Søren Banjomus, han spiller nemlig nu
Skillema-dinka-dinka-du, skillema-dinka-du**

Ja ja, bare det snart var nu – men mens du utålmodigt venter, kan du fordrive tiden med at tælle julesokker i dette blad. Søren Banjomus, den bandit, har drysset et antal sokker ud over siderne. Hvor mange er der? Find dem, tæl dem – inklusive den oven over denne notits – og send antallet til: redaktor@danskforfatterforening.dk inden 1. januar. Den heldige vinder får direkte besked.

I 1969 skrev Otto Brandenburg teksten til Søren Banjomus baseret på den amerikanske sang Skiddymer-rink-a-doo. Otto Brandenburg indspillede sangen og er også opført som komponist, men melodien har været kendt og brugt i mange sammenhænge og variationer siden begyndelsen af det 20. århundrede i de engelsktalende lande. Komponisten er ukendt. ✖

REKORD

Bogforum i Bella Center satte igen i år besøgsrekord, med 43.258 besøgende hen over weekenden 1. til 3. november. Det er næsten 11 procent flere end sidste år.

"Vi har i år oplevet særlig stor interesse for initiativer som Børnenes Bogforum, der har åbnet dørene for endnu flere familier, samt Gastronomisk søndag, som har givet publikum en unik mulighed for at opleve gastronomiens og litteraturens krydsfelt," siger Andreas Nordkild Poulsen, festivalleder for Bogforum, til magasinet Bogmarkedet.

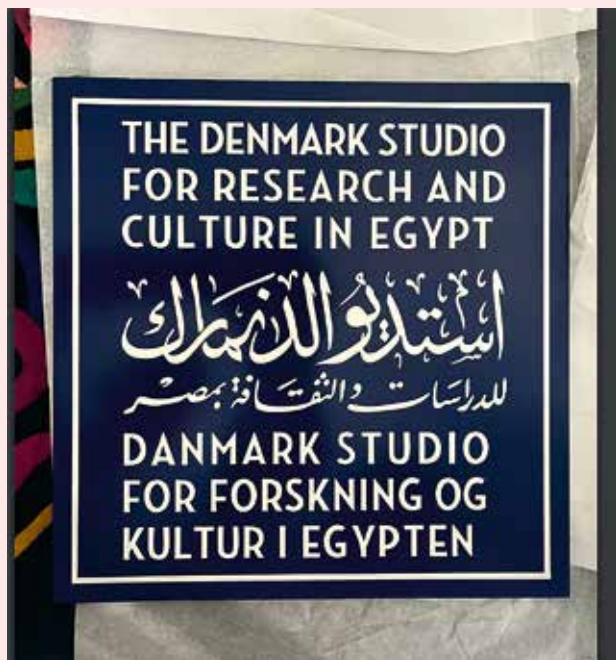
Det er allerede muligt nu at købe billetter til næste års Bogforum, som afholdes i weekenden 7. til 9. november. ✖

RÅDGIVNING

Dansk Forfatterforening tilbyder nu forfattere, oversættere og illustratører samtale og rådgivning med en socialrådgiver, hvis de er kommet i klemme i forbindelse med dagpenge, sygedagpenge, pension eller barsel.

Det er ofte meget svært at gennemskue, hvilke rettigheder man har som kunstnerisk freelancer, der arbejder fra bog til bog, fra projekt til projekt uden fastansættelse. Derfor har Forfatterforeningen som et etårigt forsøg igangsat ordningen med rådgivning hos en socialrådgiver. Den er kun for ordinære medlemmer, og rådgivningen skal søges via Forfatterforeningen.

Læs mere i formand Morten Visbys leder på side 2. ✖

Danmark har oprettet et nyt kulturinstitut i Cairo i det historiske hus Bayt Yakan fra 1700-tallet, som de senere år er blevet smukt restaureret – og klar til kunstnere og forskere på arbejdsophold. Læs om instituttet på side 18

LÆSEGLÆDE

De seneste år er der lavet et hav af projekter med det formål at undersøge og understøtte voksnes og – især – børns læselyst.

Nationalt Videncenter for Læsning har nu lavet en kortlægning over de seneste ti års tiltag, resultater og projekter.

I oversigten hedder det bl.a., at danske børn læser udmærket i international sammenligning, men at børnenes læseglæde er lav, og den falder med alderen. Dog stiger den tilsyneladende igen i voksenlivet, selvom det ikke er til at sige, om den tendens holder ved i fremtiden. De to aldersgrupper, der læser mest, er børn og unge op til 19 år og ældre over 70. De ældre vælger selvfølgelig selv at læse, mens det for børn og unges vedkommende dels er noget, de vælger, dels noget, de skal f.eks. i skolen. Kristiane Hauer er faglig konsulent i Nationalt Videncenter for Læsning og har stået for kortlægningen. Hun bemærker indledningsvis, at det er "tankevækkende", at Danmark ikke har nogen national læsestrategi, som man for eksempel har det i Norge. ✱ Læs undersøgelsen her: *Læsekultur, læsepraksis og læsefremmende tiltag i Danmark*

PLOT!

Forfatter Anne-Sophie Lunding-Sørensen er blevet (nogenlunde) god til og glad for at plotte sine detektivromaner meget præcist og har derfor investeret i plotkort med en lille tilhørende reel.

Kortene bliver udfyldt med handling, spor, falske spor, informationer om detektiver og løgnhalse og sat op på hendes whiteboard med elefantsnot. Redaktør Mille Haynes fra Politikens Forlag guider gennem plotmetoden.

Læs interviewet med redaktøren og forfatteren på side 26. ✱

Litterære genrer

Litterære genrer bruges til at inddеле, eller beskrive, forskellige typer af tekster med bestemte træk i bestemte kategorier. I dette tema kikker vi nærmere på genrer i fiktionen, på de gammelkendte som horror, romance, krimi og fantasy og på nyere genretendenser som romantasy og ”stemningsromaner”. Genrelitteraturen er elsket af nogle, hadet af andre – vi taler med højpandede litterater, med skarpe, genrebevidste forfattere og med et bogmenneske med fingeren på genrepulsen.

AF ISABELLA KATZEF OG LENE MØLLER JØRGENSEN

ILLUSTRATION: TOMAS BJÖRNSSON

Litteratur i alle afskygninger

Romance, krimi, horror og sci-fi. Fantasy, romantasy, dystopi og thriller. Der er grupper af hardcore og loyale læsere inden for alle genrerne – og så er der dem, der bare er for fine til genrelitteratur.

AF LENE MØLLER JØRGENSEN

Læsere af genrelitteratur, og dem findes der virkelig mange af, elsker deres genre benhårdt og holder loyalt fast, men med småbitte ryk kan de dog finde på at bevæge sig mod blandingsgenrer – f.eks. romantasy, en blanding af romance og fantasy,” siger Stephanie Caruana, næstformand i Dansk Forfatterforening og formand for den skønlitterære gruppe.

Hun har skrevet romance med et erotisk tvist og en spændingsroman med blodige mord, og selv læser hun på kryds og tværs i litteraturens hoved- og biveje.

Både læsere og forlag kan lide at sætte litteraturen og dens forfattere i kasser – så er de lettere at genkende og finde, lettere at markedsføre og købe og sælge. Med en genrebetegnelse følger også en kontrakt med læseren, romance skal ende godt – de skal have hinanden i enden. Krimigåden skal opklares, og spændingen udløses.

Der er selvfølgelig forfattere, der har lyst til og kan – eller får lov til – at bygge bro mellem genrelitteratur og finkulturel litteratur, siger Stephanie Caruana.

Det er f.eks. Anne-Marie Vedsø Olesen med

sin bestsellerserie *Vølvens vej*, som er fyldt med magi og sagn- og overnaturlige væsner, og det er Olga Ravn med *De ansatte*, der handler om MUS-samtaler. På et rumskib. Og Kaspar Colting Nielsen debuterede med *Mount København*, som er dystopisk sci-fi med et drys historisk *hvad nu hvis?* På bøgerne står der roman, de markedsføres som romaner – og det er de naturligtvis også – men de har også tydelige genretræk fra fantasy, sci-fi og dystopi.

”Genrelitteratur har altid været der,” siger Stephanie Caruana, ”krimier har altid været der, og nej, det er ikke ’fint’ at hverken læse eller skrive dem, men det kan godt ændre sig, der finder jo udviklinger sted. F.eks. har svenske Sjöwall og Wahlöös serie *Roman om en forbrydelse* gjort meget for krimien, de to gjorde krimien, om ikke fin, så acceptabel. Bl.a. andet fordi bøgerne indeholder en stærk samfunds- og klassekritik. De ser på vores samtid med kritiske øjne, og det gør det meste genrelitteratur i øvrigt også.”

Genrer handler om genkendelse

Stephanie Caruana peger på romancegenren, som også udvikler sig sammen med tiden og kan være samfundskritisk. Historierne kan ta-

*
**

*I gamle dages romancebøger
flåede herremanden
hendes livstykke op.
Nu beder han pænt om lov.*

*Stephanie Caruana, forfatter,
næstformand i DDF
og formand for den skønlitterære gruppe*

ge udgangspunkt i selvstændige, stærke kvinder, enlige forsørgere eller pressede kvinder, der forsøger at leve op til bestemt idealer. Og siger nej tak. Eller ja tak. De bestemmer selv.

”I gamle dages romancebøger flåede herremanden jo hendes livstykke op. Nu beder han pænt om lov,” siger Stephanie Caruana, som også ser nye tendenser i genren. ”Det må gerne ende med, at de får hinanden i enden, de lever ikke nødvendigvis lykkeligt til deres dages ende, men de lever lykkeligt for nu.”

Krimi, thriller, horror, sci-fi, romance, fantasy, historiske romaner og alle mulige undergenerer – hvilken ligger i bunden af litterær anerkendelse?

”Hmm, tja,” siger Stephanie Caruana, men tøver ikke længe, ”det må nok være romance! Krimien, især ikke den hårdkogte klassiske, bliver f.eks. ikke nedgjort på samme måde. Jeg tror, det skyldes, at mænd hverken læser eller skriver romance, det gør kun kvinder, og også som læsere bliver kvinder set ned på.”

Overholder konventioner

Det er en antagelse, som litteraturforsker ved Københavns Universitet Sune Auken slet ikke vil afvise.

”Ja, hvis vi nu antager, at patriarkatet stadig er alive and kicking, så giver det sig selv. Så giver det god mening, at romance ikke er fin læsning.”

Sune Auken forsker i genrer og har udgivet flere bøger om emnet. Og alle tekster – ja, alt – kan defineres som en bestemt genre, siger han, også helt ned til den samtale, som han og jeg fører lige nu. Jeg har ringet ham op og stiller spørgsmål med et konkret formål. Han svarer på spørgsmålene. Vi kender det begge, vi genkender telefonsamtalen, interviewet, formen og formålet. Genrer og genretræk handler om genkendelse. Det giver en god oplevelse, at teksten overholder nogle konventioner og er skemabundet.

Hvorfor overhovedet den her diskussion om fin litteratur og genrelitteratur?

”Det er sådan, at vi helst ikke vil læse noget,

som vi fornemmer er henvendt til eller skrevet af mennesker med en lavere social og kulturel kapital end os selv. Og hvem er det så, der definerer sociokulturel kapital? Litterater f.eks., de kan jo godt lide at være lidt højpendede – det er jeg også selv – og over for mig synes mine studerende jo, at det er pinligt at læse genrelitteratur, f.eks. krimier. Men når jeg så i undervisningen fortæller, at jeg elsker krimier – det gør jeg – så vil de godt indrømme, at det gør de også. Fordi alle, ”siger Sune Auken, ”alle har læst en krimi.”

Men du skal lige give grønt lys, før dine studerende indrømmer det?

”Og det hænger vel sammen med, at det kan være svært at bekende, hvem man er,” siger han og sammenligner med en mand, som siger, at han elsker Johnny Cash, altså ikke at han bryder sig om countrymusik overhovedet, det er bare Johnny Cash – han er god.

”Og der er krimier, der ikke bliver nedvurderet, men bliver læst og anset nok til at blive brugt som forlæg til film og tv-serier – selv har jeg f.eks. fulgt *Sommerdahl* (serie baseret på Anna Grues romaner om privatdetektiven Dan Sommerdahl, red.) på TV2 med stor fornøjelse.”

Et møde mellem norm og innovation

Det siges, at en komedie er tragedie + tid. Mange bøger, der i dag opfattes som klassikere, er genrelitteratur med tydelige genretræk – så er en klassiker genre + tid?

”Det er i hvert fald tydeligt, at en klassiker som *A Room With a View* af E.M. Forster (på dansk *Værelse med udsigt* ved Viggo Hjørnager Pedersen) fra begyndelsen af det 20. århundrede er en romantisk historie, en kærlighedshistorie – men den indeholder også kritik af det engelske samfund,” siger Sune Auken.

Også Jane Austens romaner kan læses som romance, mens de skildrer deres samtid med klasse- og kønsskel, hvilket meget af den moderne romance også gør. Genrer består altid af et møde mellem norm og innovation, siger litteraturforskeren. Og det kan skabe en klassiker, når en genre bryder med nogle af genretrække-

*
**

*... hvis vi nu antager,
at patriarkatet stadig
er alive and kicking,
så giver det sig selv.
Så giver det god mening,
at romance ikke er fin læsning.*

*Sune Auken, forsker og lektor
på Institut på Nordiske Studier
og Sprogvidenskab*

ne og tilføjer og skaber noget nyt, noget ukendt. Han fremhæver *Frankenstein* af Mary Shelley, som er science fiction med gys, og Bram Stokers *Dracula*, gotisk horror.

”I krimigenren var Raymond Chandlers måde at skrive på og Dashiell Hammets kække replikker både originale, nyskabende og tungt stilskabende.” ✖

Blandt personer, der svarede, at de havde læst skønlitteratur i løbet af de seneste tre måneder af tredje kvartal 2021, havde hver anden læst krimi, viser Danmarks Statistiks kulturvanerundersøgelse. Særligt kvinder holder af den neglebidegenre.

Skarpe, genrebevidste forfattere

To forfattere fortæller om udfordringer og fordele ved de genrer, de skriver i – henholdsvis horror og romance.

AF LENE MØLLER JØRGENSEN

Teddy Vork er forfatter til en lang række bøger, novelle-samlinger, romaner og også et par børnebøger. Alle bøgerne er skrevet i en bestemt genre: horror. Også i børnebøgerne har der sneget sig lidt horror eller gys ind, siger han.

Hvorfor har du valgt den genre i alle dine bøger?

”Det er svært at sige, men jeg kan kun skrive det, der brænder på for mig. Jeg har flere gange prøvet at skrive i andre genrer, men det fungerer ikke – det kunne en psykolog nok få meget ud af – men jeg tror, at horror og gys giver mig en mulighed for at tale om hverdagen, noget, der som socialrealisme ville virke fladt og forsimplet. Når jeg sætter nogle arketyper, jungianske arketyper, i spil, giver det billeder, et rum og en kraft, hvor jeg kan udtrykke mig,” siger Teddy Vork.

Han er cand.mag. i engelsk og litteraturvidenskab med tilvalgsfaget skrivekunst fra Syddansk Universitet. Under studiet havde han stort fokus på angloamerikansk litteratur i den gotiske tradition og forfattere som Bram Stoker,

Edgar Allan Poe, William Faulkner og Stephen King. Det skarpe fokus fortryder han måske lidt i dag, hvor han er meget bredt læsende og opsøger mange forskellige genrer og ikke mindst lader sig inspirere af dem i sit eget forfatterskab.

”Man går glip af store læseoplevelser, hvis man kun læser en bestemt genre. I dag er en af mine yndlingsforfattere Karl Ove Knausgård, han skriver om sin hverdag, det er realisme, som jeg også prøver at hælde imod, altså jeg skriver realisme med sprækker af overnaturligt. Jeg er lidt ærgerlig over, at der kun er to, måske tre litterære kredsløb, mens meget andet ikke bliver anset som fin litteratur.”

Han læser meget autofiktion og også dansk som Leonora Christina Skov og Pablo Llam-bías, italienske Elena Ferrante, han læser amerikansk samtidslitteratur og japansk magisk realisme. Og også horror, som inspirerer ham, f.eks. Steen Langstrup – ”dansk horrors grand old man,” siger Teddy Vork.

Angstens tilsynkomst

Gys i Teddy Vorks bøger er altid psykologisk, ikke baseret på vold og blod. I 2020 modtog han Årets Danske Horrorudgivelse for romanen *Mulm*, der siden er blevet filmatiseret og net-

op har haft biografpremiere under samme titel. Den handler om en lille familie, hvor moren bliver indlagt på psykiatrisk skadestue, og faren, Jacob, bliver alene med ansvaret for sønnen, femårige Johannes. Jacob er meget presset, det er drengen også, og han begynder at forandre sig. Han får sig en usynlig ven. Alt sammen meget naturligt i en sygdomsramt familie. Eller er det?

”*Mulm* handler om angst, om angstens tilsynskomst. Og om tvivl. Faren er i tvivl om, hvorvidt han kan mestre den nye familiesituation. Han er utryk og ved ikke, om det skyldes noget inde i eller uden for ham selv – er der et fremmed væsen i huset, eller er det noget inde i ham selv? Han forsøger at indhegne det *andet*. Tvivl fylder meget i alle mine bøger, og noget, jeg selv synes er uhyggeligt, er, at der ikke er nogen fastlagte svar – er det naturligt eller ej? Jeg skriver på angsten for, at man kan åbne sig for noget, og så tager jeg nogle tanker og fører dem til yderste konsekvens.”

Litterære benspænd

Flere af forfatterens bøger er novellesamlinger. Genren indbyder til noveller.

”Jeg kan godt lide at eksperimentere med form og udtryk, og nogle af de ideer, jeg får og gerne vil arbejde videre med, kan ikke nødvendigvis bære en roman. F.eks. fik jeg en ide med en andenpersonsfortæller, men jeg syntes, at en hel roman med sådan en fortæller ville være meget svær at gennemføre, og derfor besluttede jeg at skrive den som novelle. Ideen til fortælleformen var inspireret af den amerikanske forfatter Joe Brainards autofiktive roman *I remember* (på dansk *Jeg kan huske* ved Pejk Malinowski og Palle Sigsgaard), hvor hver eneste sætning begynder med ’I remember’. Jeg ville skrive en tekst, hvor alle sætninger indledes med ’Husker du’. Brainards roman er ikke en gyser, men jeg kombinerede inspirationen fra *I remember* med autofiktion og gys.”

Novellen *Husker du* stammer fra novellesamlingen *Ubuden*, som udkom på forlaget 2 Feet

Entertainment sidste år. *Husker du* er et godt eksempel på Teddy Vorks forkærlighed for at give sig selv litterære benspænd – han bliver inspireret af mønstre og begrænsninger og af at kombinere genren med noget litterært vellykket. Som f.eks. hans børnebog *Det bortførte bogstav*, som han indledte ud fra en idé om at skrive en hel bog uden at bruge bogstavet E. Men han fandt ret hurtigt ud af, at det ikke kunne lade sig gøre. Så valgte han at skrive bogen som en bogstavleg uden Y, og så skulle to bogstaver, S og G, som et par detektiver a la Sherlock Homes og doktor Watson opklare forbrydelsen og finde Y og bortførerne. Ellers kunne ingen jo bruge ord med Y! Som altid sneg der sig lidt gys ind i fortællingen.

”Senere, efter at bogen var udkommet, nævner en af mine kolleger, at det er meget sjovt, at S og G skal finde Y – de tre bogstaver danner jo sammen ordet GYS. Og det havde jeg ikke selv overvejet eller tænkt på overhovedet,” siger Teddy Vork.

Han oplever ikke, at hverken genre eller benspænd, som at skrive en bog uden Y, bliver en spændetrøje.

”Tværtimod. Det er en hjælper, det udfordrer mig og bliver et udgangspunkt, der holder mig i hånden.”

*
**

*Jeg skriver på angsten for,
at man kan åbne sig for noget,
og så tager jeg nogle tanker
og fører dem til yderste
konsekvens.*

Teddy Vork, forfatter

Kontrakten med læseren

Sara Ejersbo skriver romance, og for hende er det en spændende udfordring at udfylde genren og samtidig være tvunget til at finde på noget nyt og uventet.

AF LENE MØLLER JØRGENSEN

Jeg kan godt lide at skrive i en veldefineret genre, hvor der er en kontrakt med læserne,” siger forfatter Sara Ejersbo, der har skrevet flere romaner i genren romance. ”Der er en række elementer, der skal være til stede: Der skal være et par, der forelsker sig, men de skal have en konflikt, modstand eller tvivl, der forhindrer, at de for alvor finder sammen. Men de skal have hinanden til sidst. Det skal de. Og dét er kontrakten mellem læser og forfatter, vi er enige om målet, og det er en hjælp, når jeg skriver.”

Sara Ejersbo har læst litteraturvidenskab og arbejdede som forlagsredaktør, inden hun selv blev fuldtidsforfatter, og i dag har hun et stort bagkatalog af børnebøger og bøger for voksne. Serien *Vilde hjerter* er for de voksne og består indtil videre af seks selvstændige bind, der er udkommet på forlaget Gutkind.

”For mig er det en god, spændende udfordring at skrive i og udfylde genren og så samtidig være tvunget til at finde på nyt, på noget moderne og tidssvarende. Jeg tror, at det er sværere at skrive romance i dag end tidligere, hvor klasse-skel, geografi, normer og moral kunne gøre en forelskelse forbudt og forhindre et forhold. Men

jeg skriver i og om samtiden, og den type forhindringer er der ikke så mange af i dag, men der skal jo stadig være et overraskende plot – i en krimi kan man kaste et ekstra lig ind, men den går ikke her.”

Derfor skal modstanden, forhindringen, ofte findes i karakterernes indre, og dermed er karakteropbygning og udvikling blevet vigtigere i dag end i tidligere romancebøger. Der skal en indre rejse til, karaktererne skal se ind i sig selv og erkende og forstå nogle mekanismer – ”som en moderne læser kan spejle sig i,” siger forfatteren.

”Da jeg begyndte at skrive romance, fandtes der ikke så meget i genren, som var skrevet af danske forfattere, og mange af de oversatte bøger provokerede mig. De handlede om kvinder, som jeg netop ikke kunne spejle mig i. De er typisk baseret på et tankegods, som jeg ikke deler – lidt karikeret sagt en drøm om at blive rig og få sin egen private jet, og selv om kvinderne har en karriere, virker den ikke så overbevisende på mig, ofte virker det som nogle lidt opdigtede jobs, som ikke rigtig gennemsyrrer karakteren, men virker påklistrede. Jeg tror på og går op i fællesskaber, og at vi er stærkere sammen, og jeg fandt faktisk en ro i at skrive dansk romance

– det er skidesjovt at skrive, og jeg kan skrue helt op for alt.”

Grænser for kant

Sara Ejersbo læser selv meget, det bliver til minimum 100 bøger på et år, og hun læser på tværs af alle genrer, ofte også bøger, hun egentlig ikke kan lide. Krimier er dog blevet for barsk læsning, især efter at hun har fået børn, og hun søger noget mere livsbekræftende, men hun ville ønske, at folk var mere åbne og villige til at dykke ned i den pose blandede bolsjer, som genrelitteraturen og al anden litteratur er. I stedet for at holde fast i fordommene.

”Der bliver set lidt ned på romance – ”det er sådan noget frygteligt bras,” siger folk, som måske læste en romance, da de var unge, men genren har udviklet og forandret sig meget. De bøger, der skrives i dag, kan slet ikke sammenlignes med de romancebøger, jeg selv læste som helt ung. Dengang, hvor alt initiativ kom fra manden, og pigen var ung, rødmede og stammede,” siger forfatteren, der er født i 1980 og skriver om kvinder, der ikke nødvendigvis er purunge, og som er engagerede i aktuelle emner som klima og miljø. Men, siger hun, der er en grænse for, hvilke karakterer man kan slippe af sted med at beskrive i genren.

”Jeg har en fornemmelse af, at hvis en hovedperson ikke er så *likeable*, hvis hun har for meget kant, så går den ikke. Der skal man holde sig inden for stregerne, mens man kan se i andre genrer, at det er både acceptabelt og populært. Måske er det igen noget med at spejle sig, og hvis læseren genkender noget i karakteren, som hun ikke kan lide ved sig selv, så afviser hun den. I krimier er der f.eks. ofte en hovedperson, der drikker en del, men hvis det sker i en romance, så skal det italesættes, så er det alkoholisme og et problem, som skal behandles og løses.”

Overgangsalder som en superpower

I begyndelsen af sin forfatterkarriere skrev Sara Ejersbo udelukkende børnebøger, og da hun gik i gang med sin første romance for voksne,

*
**

*Da jeg begyndte at skrive
romance, fandtes der ikke
så meget i genren, som var
skrevet af danske forfattere,
og mange af de oversatte
bøger provokerede mig.*

Sara Ejersbo, forfatter

var det mest for hyggens skyld, mest et hobbyprojekt. Men på forlaget begyndte redaktørerne at tale om, at der manglede danskskrevne romancebøger, så man kunne tilbyde andet end den store mængde oversat litteratur i genren – og så fortalte hun, at hun skrev på noget i den retning. Det blev taget godt imod. Og i det manuskript, hun skriver på nu, bryder hun igen med genren.

”Jeg fik lyst til at skrive om kvinder på min egen alder. Om at køre fast i en rille, om at have børn, om ikke at have børn, om overgangsalderen og om en kvinde, der oplever nogle helt nye kræfter, nærmest en superpower, da hun kommer i overgangsalderen. Det er noget andet end det, jeg plejer at skrive,” fortæller Sara Ejersbo.

Og forlaget beder dig ikke om at blive i din genre?

”Nej, slet ikke. Det havde jeg måske forventet, og derfor ventede jeg også længe med at pitche min idé. Men redaktør læser jo bredt, med professionelle briller, og kan sagtens skille gener ad.”

”Så de får altså ikke hinanden til sidst i din kommende bog?”

”Nu må vi se,” siger Sara Ejersbo, ”jeg lukker ikke døren for noget.” ✖

De sociale medier blander sig i vores forståelse af genrer

Booktok og andre sociale medier spiller en stor rolle i, hvad vi læser, og hvilke genrer. Og også i, at nye genrer er opstået, siger boginstagrammer og kandidat i moderne kultur

Emilie Schultz-Nybye.

AF ISABELLA KATZEF

For den yngre generation af læsere betyder genrer lige så meget en bestemt æstetik som en bestemt art litteratur. Æstetiske og popkulturelle trends fra sociale medier gennemsyrrer ikke bare vores sprog og udtryk, men har også sat deres aftryk på den litteratur, vi læser, og spiller ofte en afgørende rolle i at afgøre, hvilke genrer der bliver populære og går viralt.

Hvad er det så egentlig for nogle genrer og trends, der griber yngre læsere i øjeblikket? Og kan man i en tid, der er så styret af, hvad der foregår på sociale medier, tale om en ny genreforståelse, der i højere grad handler om vibes og stemninger end stiltræk? Hvis ja, hvor efterlader det så de klassiske og typisk mere plotdrevne genrer?

Emilie Schultz-Nybye har et par bud på et svar – hun har en bachelor i litteraturvidenskab og en kandidat i moderne kultur fra Københavns Universitet og arbejder til daglig som socialmedia-manager hos Saxo. Sideløbende har hun sin egen instagramprofil, @bogmennesket, hvor hun anbefaler og anmelder bøger til sine +7000 følgere.

”Det største lige nu på tværs af sociale medier og bestsellerlister er klart ’romantasy’. Det er en hybridgenre mellem fantasy-genren og romance-genren. Med ’romantasy’ får du altså både kærligheden og det sexede fra romance, og du får samtidig et fantasyunivers uden en ekstensiv *worldbuilding*, som tit er der, folk mister modet og går død i fantasy.”

På den måde, siger Emilie Schultz-Nybye, er romantasy en let tilgængelig genre, der favner enormt bredt.

”Jeg har en sjov anekdote om min tidligere chef, der var i gang med at læse romantasy-bestselleren *Fourth Wing – Bestå eller dø* (på dansk ved Julie Rosendal) og var fuldstændig opslugt af den, og på et tidspunkt ser hun en ung pige i metroen, der ligesom hende selv også er fuldkommen opslugt af den her bog. Det viser for mig, hvor bred og divers en målgruppe denne genre har.”

Romantasy-genren har en mørkere og mere tabubelagt lillesøster, dark romantasy, der også er blevet enormt populær på bl.a. *Booktok* og *Bookstagram* (subuniverser dedikeret til boganbefalinger på TikTok og Instagram). Dark romantasy kombinerer temaer som incest, misbrug og andre tabubelagte emner med mytiske

elementer fra fantasyuniverset såsom engle, dæmoner og andre overnaturlige væsner. Tilmed er de spækket med kærlighed og passion – ofte på grænsen til usunde besættelser og magtrelationer. Af den grund er det også en genre, der ofte karakteriseres som kontroversiel.

Alligevel er mængden af dark romantasy-bøger eksploderet inden for de seneste år. Måske fordi der i kraft af sociale medier er blevet skabt et mere åbent community for læsere af den type litteratur.

Helt grundlæggende mener Emilie Schultz-Nybye, at populariteten af den type litteratur har noget at gøre med et behov for eskapisme.

”Du får mulighed for at forsvinde væk i en verden af drager, magt og sex og glemme krig og klimakrise og andre grusomme ting, der foregår ude i verden.”

”Coming-of-middle-age”-litteratur

Andre genretyper, der ifølge Emilie Schultz-Nybye er meget oppe i tiden lige nu, er bl.a. coming-of-middle-age-litteratur, af forfattere som Deborah Levy med sin erindringstrilogi, der består af romanerne *Ting jeg ikke vil vide*, *Livets omkostninger* og *Fast ejendom* (alle tre på dansk ved Birgitte Steffen Nielsen). Et andet

eksempel er Miranda Julys roman *All fours*, (på vej på dansk ved Mathilde Mostrup), der sætter fokus på (primært kvinders) liv, når man er blevet skilt fra et langt ægteskab, og børnene er fløjet fra reden.

I det hele taget er der stort fokus på denne livs-æra, siger Emilie Schultz-Nybye:

”Der er også en masse selvhjælpsbøger om menopausen i øjeblikket. Jeg tror, det skyldes, at det i lang tid har været et tabubelagt emne, som det er spændende at lege med at nedbryde i litteraturen.”

Sammen med romantasy har også ’no plot, just vibes’-bøger været et stort hit på Tiktoks subuniverss Booktok. Hvad er det for en genre?

”Kort sagt handler ’no plot, just vibes’-bøger om stemninger, moods og vibes. Man kunne også kalde det stemningsromaner. Det er det store drama og samtalerne, der er omdrejningspunktet i de her bøger. Den type litteratur er i modsætning til romantasy ikke særlig optaget af at have et stringent plotforløb. Et godt eksempel på genren er bl.a. bøgerne i Sally Rooneys forfatter-skab. Herhjemme er bøger som Linea Maja Ernsts debutroman, *Kun til navlen*, og Ulrikke Baks *Love looks bleak* også eksempler på de her ’no plot, just vibes’-bøger.”

*
**

*Du får mulighed for at forsvinde væk
i en verden af drager, magt og sex og
glemme krig og klimakrise og
andre grusomme ting,
der foregår ude i verden*

Emilie Schultz-Nybye, boginstagrammer og kandidat i moderne kultur

Emilie Schultz-Nybye pointerer dog, at ”no plot, just vibes”-genren ikke udelukkende er et nyt fænomen. Vi finder også eksempler på den plotløse bog i den klassiske litteratur. Her nævner hun bl.a. *Glasklokken* af Sylvia Plath (på dansk ved Olga Ravn og Mette Mostrup) eller Virginia Woolfs *Mrs. Dalloway* (på dansk ved Jørgen Christian Hansen). Begge er ekstremt stemningsfulde, og helt centralt er, at det ikke udelukkende er handlingsforløbet, der driver fortællingen frem, men lige så meget karakterernes indre liv og væren i verden.

Måske kan man endda sige, at ”no plot, just vibes”-bøger kan ses som en slags generationsoprør mod en traditionel måde at fortælle historier på.

Bæreposeteorien

Den amerikanske forfatter og essayist Ursula K. Le Guin udgav i 1986 essayet *Bæreposeteorien* om fiktion (på dansk ved Karsten Sand Iversen), hvor hun drager en kulturhistorisk pa-

rallel mellem jæger-samler-samfundet og den måde, vi skaber fortællinger på.

Hendes pointe er bl.a., at vi historisk set har organiseret fortællinger ud fra et princip om, at en spændende historie gerne skal indeholde en heltefigur og også helst noget action i handlingsforløbet.

Som et modsvar foreslår Le Guin at skrive historier ud fra en idé om ”bæreposen” som en slags beholder for en masse forskellige historier. Karakteristisk for den type historiefortælling er, at den ikke har et ”berettermodelsk” styrende plotforløb og/eller typiske elementer som cliffhangers og (ofte mandlige) heltefigurer – meget ligesom ”no plot, just vibes”-litteraturen, som på flere planer også indeholder en modstand mod det effektiviserede som princip.

Hvad tror du ligger til grund for denne ”no plot, just vibes”-genretrend?

”Jeg tror, en af grundene til, at den slags litteratur er blevet enormt populær, er tidens optagethed af vibes, der især er stor på sociale medi-

er som Instagram og TikTok,” siger siger Emilie Schultz-Nybye

For nogle er det at gense den amerikanske tv-serie *Gilmore Girls* hvert efterår for at finde ind til en helt særlig efterårs-vibe, som forstærkes af årstidens farver og karakteristika ude i virkeligheden.

Forfatteren Melissa McTernan, der også skriver under pseudonymet Laurie Gilmore, inspireret af tv-serien, har skrevet en serie af bøger, bl.a. *Pumpkin Spice-caféen* og *Boghandlen Cinnamon Bun* (begge på dansk ved Laura Kjær Larsen), som har en meget simpel handling og i virkeligheden handler mest om at skabe en stemning af hygge, tykke striktrøjer og efterårsblade, læseren kan drømme sig væk i.

På den måde kan man sige, at ”no plot, just vibes”-genren dels består af bøger, som er ultralitterære kritiker-darlings, men også en litteratur som Laurie Gilmores romance-univers, der appellerer til mange læsere.

”Jeg tror, at folk generelt godt kan lide at svælge i særlige stemninger som en virkelighedsflugt, og måske også fordi universerne tit er supergenkendelige, og det skaber tryghed i en kaotisk verden,” siger Emilie Schultz-Nybye.

Læser efter humør

Er der i din optik et hierarki i forholdet mellem den plotdrevne og den mere eller mindre plotløse litteratur? Er de knyttet til særlige målgrupper?

”Hvis man skal lave et hierarki mellem de to genretyper, er det nok den ’plotløse’ litteratur, der ofte betegnes som en mere litterær og dekadent genre, i modsætning til de mere plotdrevne genrer som krimi og romance, som også tit rammer en bredere læserskare.”

Alligevel, fastslår Emilie Schultz-Nybye, er det nærmest slet ikke til at regne ud, hvad der ender med at blive mainstreamlitteratur i dag.

”Jeg tror ikke, nogen havde regnet med, at en bog som *Kun til navlen* skulle blive en af Saxos bedst sælgende bøger hele sommeren, netop fordi den måske umiddelbart fremstår som en mere smal type litteratur.”

Alligevel, siger hun, har den bare ramt spot on i tidsånden ved at fremmale den helt rigtige midsommerstemning med langbordsmiddage, lyse nætter og lange hørkjoler, man hungrer efter lige inden sommerferien. Linea Maja Ernst vandt også årets debutantpris på BogForum.

”Jeg synes, det er svært at tale om, hvilke målgrupper der læser hvilke genrer, fordi der er så mange genrer derude i dag, og fordi så meget foregår på sociale medier. Oftest læser man jo de bøger, ens venner, kollegaer eller sociale medier anbefaler én. Generelt tror jeg, at rigtig mange læsere i dag er det, man kan betegne som moodreaders – altså hvad man læser, afhænger af, hvilket humør man er i, og hvilken stemning man har lyst til at fremkalde. Af den grund tror jeg, det er virkelig svært at tale om specifikke målgrupper for de forskellige genrer, netop fordi vores forhold til genrer er blevet mere dynamisk.”

Hvad spår du for litteraturens genretrends i 2025?

”Jeg tror, vi kommer til at se meget mere til romantasy! Ikke mindst fordi Rebecca Yarros, der står bag romantasy-bestsellerne *Fourth Wing – Bestå eller dø* (på dansk ved Julie Rosendahl og Anders Bruhn Kristensen) og *Iron Flame – Brænd. Det. Ned.* (på dansk ved Julie Rosendahl og Nanna Lund), udkommer med den tredje bog i serien d. 21. januar.”

Emilie Schultz-Nybye kommer dog også med en anden spådom.

”I den helt anden ende tror jeg måske også, at kollektivromanen kunne være på vej tilbage, bl.a. varslet af Jonas Eikas nye roman, *Åben Himmel*, og romanen *Ræveår* af Anne Lise Marstrand-Jørgensen. Her vender vi blikket mod det sociale og kollektive samspil mellem mennesker i stedet for den mere individorienterede roman, som ellers har været karakteriserende for den trendende litteratur igennem en længere periode.” ✖

Nyt dansk kulturinstitut i Cairo

Danske forfattere, særligt børnebogsforfattere, illustratorer og oversættere kan søge om arbejdsophold med mulighed for at samarbejde med kolleger i Mellemøsten med indvielsen af et dansk institut i den egyptiske hovedstad.

AF ULLA ABILDTRUP

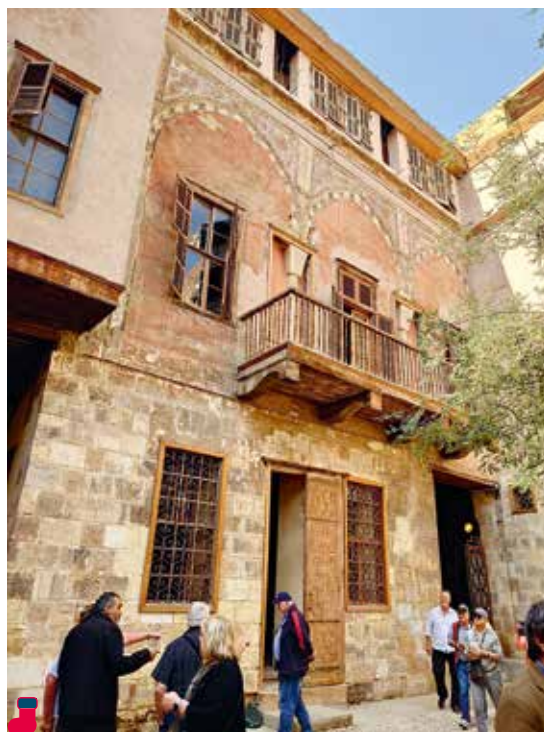
I et af de ældste kvarter i den egyptiske hovedstad, Cairo, ligger der nu et dansk kultur- og forskningsinstitut, som i den kommende tid åbner dørene og tilbyder ophold til bl.a. danske forfattere. Her vil de kunne arbejde i det historiske hus Bayt Yakan fra 1700-tallet, som de senere år er blevet smukt restaureret af et ægtepar, hvor begge ægtefæller er arkitekter.

”Instituttet er en filial af det danske forskningsinstitut i Damaskus i Syrien, som desværre er lukket på grund af borgerkrigen,” forklarer bestyrelsesformand Ingolf Thuesen, professor ved Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier på Københavns Universitet.

”Formålet er at styrke de kulturelle bånd mellem Danmark og Mellemøsten og skabe nye muligheder for samarbejde,” siger han.

Ingolf Thuesen færdes hjemmevant i store dele af Mellemøsten gennem sit virke som arkæolog, og han håber, instituttet vil fremme dialog og kulturudveksling.

”Vi har ingen fremtid, hvis vi ikke taler med hinanden. Mellemøsten er én stor konflikt lige nu, men når man som jeg jævnlige forlader de bonede gulve og taler med helt almindeli-

The Denmark Studio for Research and Culture in Egypt blev indviet i september. Instituttet har hjemme i det historiske og smukt restaurerede hus Bayt Yakan i Cairo og er en filial af det danske institut i Damaskus, Syrien. Instituttet er finansieret af midler fra det nu lukkede institut i Damaskus i en treårig periode. Se mere om instituttet i Cairo og om ansøgninger til ophold og stipendier: <https://damaskus.dk/>

ge mennesker, er de ligesom alle andre blot interesserede i at få et ordentligt liv uden krig,” siger Ingolf Thuesen.

Fokus på børnebøger

Befolkningen i Mellemøsten er ung og vokser kraftigt, og instituttet i Cairo vil have særligt fokus på udveksling af litteratur til børn, som der i de arabiske lande generelt ikke er særlig stort fokus på.

”Børnebøger får ikke så kraftig en eksponering i Mellemøsten som herhjemme, og mange børn er faktisk vokset op med Koranen som den primære adgang til litteratur,” siger Ingolf Thuesen.

Interessen for børnebøger er dog stigende blandt den store, veluddannede middelklasse, og derfor er der planer om både et børnebibliotek og en børnebogsfestival i tilknytning til instituttet i Cairo.

”Vi har for nylig set massakrer på børn i Gaza, og der er generelt en større opmærksomhed i Mellemøsten på, at børn fortjener en stemme. Det vil instituttet være med til at give dem,” siger professoren.

Instituttet i Cairo består bl.a. af en lejlighed, hvor forskere, kunstnere og kulturarbejdere kan søge om ophold. Det er også muligt at søge om et stipendie, hvor ophold plus andre omkostninger er betalt. Den palæstinensiske forfatter Maya Abu Al-Hayyat, der bor i Jerusalem, har skrevet talrige børnebøger, og vi har ringet til hende for at høre, hvad hun mener om det danske initiativ.

”Når kulturudveksling foregår på en måde, hvor man tager ophold i et andet land, lærer man det land at kende med alle sine sanser. Og det betyder, at man bliver i stand til at overkomme mange barrierer på meget kort tid.”

Hun forsøger selv at opmuntre flere palæstinensere til at læse gennem sit arbejde som leder af Den Palæstinensiske Skriveworkshop, der tilbyder projekter i kreativ skrivning og storytelling for børn og lærere. Et af formålene er at

bearbejde traumer ved hjælp af litteratur.

Maya Abu Al-Hayyats bøger findes ikke på dansk, men hun bakker stærkt op om Ingolf Thuesens ønske om flere oversættelser mellem arabisk og dansk og mere samarbejde.

”En oversættelse fungerer ikke alene som en brobygger mellem to tekster, men også som en mediator mellem to kulturer,” siger Maya Abu Al-Hayyat.

Ingolf Thuesen håber på tværkulturelle samarbejder mellem f.eks. danske børnebogsforfattere og arabiske tegnere i forbindelse med åbningen af instituttet i Cairo.

”Lad os se, hvad der sker, hvis vi går sammen om at fortælle historier. Jeg tror på, der kan opstå en større forståelse og gensidig tillid,” siger professoren.

Han blev for nylig opmærksom på, at *Palle alene i verden* af Jens Sigsgaard er oversat til arabisk med tegninger fra den arabiske verden, og ser gerne flere danske børnebøger oversat til arabisk og udgivet i Egypten. For nylig har han sat gang i en oversættelse til arabisk af børnebogen *Carls fynske barndom* af Anne Sofie Allermann – bogen er inspireret af den verdensberømte danske komponist Carl Niensens selvbiografi, *Min fynske barndom*.

Forfattermøder med børn

”Vi oplever bøger forskelligt, og god kunst har en dybde, der gør, at vi kan blive ved med at blive inspireret og tænke videre over den. På den måde går forskning og kultur så fint hånd i hånd – begge er kendetegnet ved at stille spørgsmål frem for at give svar,” mener Ingolf Thuesen.

Han spår instituttet i Cairo samme succes som instituttet i Damaskus, der virkede som en magnet på danskere og altid var fully booked.

”Jeg tror, at lejligheden i Cairo bliver fyldt, og drømmer om, at vi på sigt også får mulighed for at åbne et institut i Bagdad i Irak. Så vil vi være til stede i alle de tre store mellemøstlige byer – Damaskus, Cairo og Bagdad.” ❄

Om sprog og hjerne

Hvorfor har vi sproget? Hvornår udvikles vores sproglige intelligens? Og hvem stjal Einsteins hjerne? Hjerneforsker og forfatter **Mikkel Wallentin** byder ind med svar på disse spørgsmål og mange flere.

AF ANNIE BAHNSON

Du gør det lige nu: læser, og sandsynligvis tænker du ikke over, hvilke processer der foregår i din hjerne imens. Dine øjne ser teksten, her aktiveres dit synscenter, og for at overføre det, du ser, til hørelsen aktiveres din indre stemme. Herudover aktiveres alle de centre, teksten omhandler og berører, i et samspil med din evne til at associere. Med ord omdanner vi verden til symboler i det, vi kalder sprog. Og det er sproget og hjernen, vi skal se nærmere på i denne artikel. Hvor kommer sproget fra, og hvilken betydning har det haft for menneskets udvikling? Og hvad kan vi som forfattere bruge denne viden til?

For at blive klogere på det har jeg læst Mikkel Wallentins *Sprog*, en bog i Aarhus Universitets bogserie Tænkepauser, jeg har lyttet til Huxi Bachs podcast-serie *Ubegribeligt* om sprog, hvor Mikkel er gæst, og nu er jeg i Vogn1 på Godsbanen, hvor han til et fyraftensmøde skal holde foredrag for Aarhusgruppen.

Vi sætter os og sætter tænderne i kagen og skyller dens kanelsmag ned med kaffe. Mikkel er i fuld gang med at slutte sin computer til pro-

jektoren. Stemmer forstummer, projektoren summer, og Mikkel går i gang.

Men før vi går videre, skal vi lige se på, hvem Mikkel Wallentin egentlig er.

En halvstuderet røver

Mikkel præsenterer sig selv som en halvstuderet røver, der kom ind i hjerneforskning på Aarhus Universitet gennem en kattelem. Dengang var han bachelor i dramaturgi og cand.mag. i kognitiv semiotik og skrev romaner og skuespil.

Helt enkelt fortalt fik han sammen med musiker Peter Vuust stillet en hjernescanner til rådighed, lærte at bruge den og udførte en masse forsøg, hvor Mikkel hovedsagelig har kredset om sprog. Han har altid været en læsehest og drømte tidligt om at blive forfatter. Senere begyndte han at interessere sig for teater og blev opslugt af samspillet mellem det, der bliver sagt i eller på en scene mellem to mennesker, og alt det, der ikke bliver sagt, altså underteksten.

”Nysgerrigheden efter at forstå, hvordan det verbale og det nonverbale spiller sammen, har drevet mig hele mit voksne liv.”

Hjernens Pippi Langstrømpe-center

At beskæftige sig med hjernen, finde på forsøg

og få lov til at lege med den hjernescanner lyder både sjovt og spændende, når Mikkel fortæller om det. Han har blandt andet lavet et forsøg, hvor han ville kortlægge, hvilke centre der lyser op i hjernen, når man lytter til *Pippi Langstrømpe*. Desværre er resultatet ret uholdbart, da det er påvirket af larmen fra hjernescanneren, og hjernen i høj grad bare lyser op i hørecentret.

I begyndelsen var ordet

Menneskets nuancerede sprog er det, der adskiller os fra dyrene. Vores sprogeevne er et resultat af naturlig udvælgelse. De talende menneskeaber overlevede, mens de umælende gik til grunde. Men hvorfor?

Fordi sproget er det, der gør os i stand til at samarbejde, dele vores tanker med hinanden og gøre os klogere. Det gør os både i stand til at skabe krig, hjernevaske og manipulere og til at løse konflikter og skabe fred. Gid der var lidt mere af det sidstnævnte i vores verden lige nu.

Kluk-kluk-aah, og hvordan startede sproget?

Man har fundet en form for skriftsprog i en grotte, der kan dateres ca. 75.000 år tilbage i tiden. Men for at kunne hakke betydning ind i en klippevæg må man nødvendigvis have haft et talesprog.

Talesproget kan man ikke datere. Hvornår det første rigtige ord blev sagt, vil altid være en gåde. Sproget må være vokset ud af menneskets fundamentale trang til at dele sine tanker med andre. Men her går det i ring, og jeg bliver ægget-og-hønen-svimmel, for det kræver da ord at have tanker, eller hvad?

Jeg gad godt have været en urflue på væggen i grotten, da de første homo sapiens sad omkring bålet's gløder og opfandt de første ord. I det hele taget da de opfandt dette fænomen og godtog den præmis, at en lyd kan være symbol for en ting. Ild og bål hedder jo ikke ”knitre-knitre”, og øl hedder ikke ”kluk-kluk-aah!”.

Har sproget gjort os dummere?

At kunne overføre disse symboler kræver en hel

del hjernekapacitet. Med andre ord at man har noget mellem ørerne, og sammenlignet med andre primater har mennesket en stor hjerne.

Hjernen består hovedsagelig af fedt og vand og er desværre forgængelig, så man har ikke aftryk af fortidens hjerner, men man har kranier. Og her kan man se, at homo sapiens' kranie vokser gennem tiderne, og man har tænkt, at det er et bevis på, at homo sapiens bliver klogere og klogere.

Men så på et tidspunkt i evolutionen knækker den kurve, og menneskehjernen begynder igen at blive mindre. Det sker, i takt med at menneskeheden udvikler sprog og dermed får mulighed for at placere kognitive processer uden for hjernen. Det, at vi kan overføre vigtig information til næste generation gennem tale og senere også gennem skrift, gør, at hvert menneske ikke behøver at slæbe rundt på hele samfundets viden. Hvert individ behøver ikke at kunne huske, hvordan man sår og høster, eller hvilke planter man skal undgå at spise. Man placerer dele af sin hukommelse uden for hjernen, og man bliver i stand til at bearbejde information og tage beslutninger i grupper. Man kan altså sige, at individet er blevet ”dummere”, mens vi som helhed er blevet klogere. I den forbindelse kunne det være interessant at lure ind i fremtidens hjerner. Bliver de endnu mindre end vores?

Mikkel understreger, at størrelse og gørelse ikke entydigt er samstemmende. Einstein havde faktisk en ret lille hjerne. Den blev i øvrigt stjålet af den læge, der obducerede ham!

Solsort, SoMe og sex

Dyrene har også sprog. Men det begrænser sig til ganske få meldinger. F.eks. sidder solsorten på tagryggen og synger ”Se mig! Se mig!” og ”Skrid”, når katten kommer, og fugleungerne siger ”Giv mig! Giv mig!” Alle meldingerne har noget med overlevelse at gøre og er helt simple. Ikke ulig meget af det, vi mennesker siger til hinanden i løbet af en hverdag, og tæt på 1:1 med vores opslag på de sociale medier.

Men det, at vi har et avanceret sprog til rå-

dighed, adskiller os fra dyrene. Og som alt andet i evolutionen handler sproget også om overlevelse og forplantning. Evolutionsforskeren Geoffrey Miller har fremsat en evolutionær hypotese om, at sproget er en fitness-markør hos mennesket. Det er kun sunde mennesker, der har haft overskud og hjerne til at opøve et avanceret sprog, og på et tidspunkt i evolutionen er et veludviklet sprog dermed blevet lig med at være sexet. Der er ikke forsket ret meget i den teori, men jeg kommer til at tænke på Klods-Hans. Det er da hans talegaver, der scorer prinsessen, og hvem gider have en partner, man ikke kan kommunikere med?

En uheldig selvmorder

Vi ved med sikkerhed, at talecentret for de flestes tilfælde er placeret i den bagerste del af frontallappen i venstre side. Men sproget har ikke på samme måde ét center, det involverer mange centre.

Aarhusgruppen i Vogn1 rykker frem på stole-sæderne, da Mikkel fortæller historien om en læge i 1800-tallet, der blev opsøgt af en patient. Patienten havde forsøgt at begå selvmord, men havde ramt uheldigt og kun skudt det forreste afkraniet af. Jeg ser patienten for mig, vakle ind i lægekonsultationen med sin gråviolette, medisterpølseagtige hjerne blævrende i panden. Mikkel fortsætter, og jeg får kvalme. Patienten var stadig i stand til at tale, og lægen tog ham som forsøgsperson. Når han lagde en paletkniv på patientens blotlagte frontallap, stoppede talen. Når han fjernede den igen, talte patienten videre.

Shakespeares ordforråd

Et nutidigt gennemsnitligt menneske siger ca. 16.000 ord på en dag (målt i et amerikansk forsøg). Hvis vi er vågne 16 timer i døgnet, svarer det til, at vi siger ca. 16 ord i minuttet. Dertil kommer alt det, vi lytter til, f.eks. vores samtalepartnere, podcasts, film, tv og alt det, vi læser og skriver, samt vores indre stemme. Sammenlagt bliver det tæt på 100 procent af vores vågne tid, at vi beskæftiger os med sprog.

Og hvor meget er vi så i stand til at variere vores 16.000 daglige ord? Et forsøg med engelsktalende voksne mennesker viste, at de havde et ordforråd på mellem 20.000 og 35.000 ord. I William Shakespeares berømte skuespil er der mellem 17.000 og 20.000 ord. Snublede han lige ned fra piedestalen dér? Naturligvis ikke, for det har helt sikkert været et stort ordforråd i Shakespeares samtid, og ordforråd er jo heller ikke den eneste indikator for litterær kvalitet.

Bi, bi, bi, bi, bi, bi, bi, ba, bi, bi

Og hvad kan vi så bruge denne viden om sprog og hjernen til i vores virke som forfattere og illustratører? I podcasten Ubegribeligt om Sprog giver Mikkel et ganske simpelt eksempel på, at hjernen ikke gider kede sig. I overskriften til dette afsnit lægger vi mærke til ét ord, nemlig "ba". Her vågner hjernen op. Jeg tænker, at det er dette sproglige "ba", vi som skribenter skal sørge for, at vores læsere får. Mikkel siger desuden:

"Min egen dyrekøbte erfaring er, at man med sin skrivestil kan søge at udfordre læseren på måder, som læseren ikke bryder sig om. Helt konkret handler det igen om forholdet mellem,

Mikkel Wallentin:

Blandt andet ph.d. i kognitiv neurovidenskab og professor i kognitionsvidenskab på Center for funktionel integrativ neurovidenskab. Forfatter til adskillige skuespil, tre romaner samt Tænkepausen Sprog. For stadig at stille sin kunstneriske sult skriver han sangtekster til bandet Løgn&Latin.

*
**

Min egen dyrekøbte erfaring er, at man med sin skrivestil kan søge at udfordre læseren på måder, som læseren ikke bryder sig om. Helt konkret handler det igen om forholdet mellem, hvor meget der bliver sagt, og hvor meget der ikke bliver sagt.

Mikkel Wallentin, hjerneforsker og forfatter

hvor meget der bliver sagt, og hvor meget der ikke bliver sagt. Hvis der bliver sagt for lidt, står læseren af, og hvis der bliver sagt for meget, keder læseren sig eller føler sig talt ned til. Og læsere er selvfølgelig forskellige. Det, der er én læsers 'sweet spot', er en andens kedsomhedstærskel."

Hjernen bliver ikke aktiveret af støj og ensformige selvfølgeligheder hverken hvad angår lyd, tekst eller billeder. Det er forfatterens opgave at kildre læserens nysgerrighed. At tage stilling til, hvor man vil ligge henne på den sproglige linje mellem lyrik og Ikea-instruktion.

At sproget ikke har ét bestemt center, men aktiverer mange centre i hjernen, fortæller mig, hvor vigtigt det er at sørge for, at ens tekst når flest muligt centre i læserens hjerne. Helt banalt: Hvis man skriver med sanserne, aktiverer man også læserens sanser, og de følelser, man beskriver, vil også, hvis man gør det ordentligt, berøre læserens emotionscenter.

Sproget får ikke hjælp

Som forfatter kan man toppe sent, måske endda begå sin største litterære bedrift som pensionist. Mikkel fortæller nemlig, at vores verbale kompetence, vores sproglige intelligens, kan udvikles hele livet. Der er så meget andet, der

går ned ad bakke, når man bliver ældre. Men sproget får hverken hjælp, diskusprolaps eller forstrækninger af at blive brugt. Tværtimod skal vi blive ved med at træne og udfordre det. Som forfatter er livserfaring også en fordel. Den kan være med til at skabe oplevelser for vores læsere og bringe dem steder hen, hvor de ikke selv kommer.

For eksempel har du, kære læser, lige været et smut i Vogn1 på Godsbanen i Aarhus, været en tur gennem sprogets historie, lyttet til en solsort, været på besøg i Mikkel Wallentins hjerne og mine tanker, samtidig med at du sidder i din sofa eller på toilettet, eller hvor du nu læser denne artikel. Alt sammen fordi du har et sprog og en hjerne, der er i stand til at omkode ordenes symboler til billeder og lyd.

I Vogn1 slutter Mikkel, og du kan sikkert høre, hvordan vores håndflader klasker mod hinanden i den efterfølgende klapsalve.

Da Mikkel pakker sin computer sammen, kommer jeg til at tænke på det, han fortalte os om, at sproget gjorde homo sapiens i stand til at placere vores viden uden for vores hjerner og dermed gjorde os både dummere og klogere. Jeg stryger kærligt min egen Lenovo over skærmen, før jeg lukker den og lægger den i tasken. ✖

frit rum

Børns bøger – enkelt er ikke nemt

AF SIGNE LYNG

I september gæstede en flok nordiske børnebogsoversættere København og diskuterede alt fra grimme ord og velmenende fordømmelse til AI og helt umulige vokaler at synge på. Besøget fik mig til, igen, at fundere over vores lidt nedladende forhold til børnebøger. De ser så enkle ud, især dem til de mindste.

Og enkle er de måske, men ikke nemme, hverken at skrive eller oversætte. Børn er sjældent kræse – hvis de var, ville mange multinationale brands for længst være gået nedenunder og hjem – men hvis det er selve bogen og ikke tegnefilmen eller tv-serien bag, der skal holde opmærksomheden fanget, skal der godt sprog til.

Man kan ellers nemt tro, at her er penge at tjene eller penge at spare. Tag for eksempel Dorte Karrebæks forbilledlige *Den lille røde trolde*: En lille rød trolde har en fin blå bold og møder en lille gul snegl. Den lille røde trolde mister (spoiler alert) sin fine blå bold, men får en lille gul ven.

Hvem som helst vil vel kunne oversætte så enkel tekst til for eksempel engelsk? Selv danskere, selv urutinerede oversættere ... selv maskiner? “That’s a nice blue ball you have, said the little yellow snail. May I borrow it for a while?” lyder ChatGPT’s forslag, og det ligner jo engelsk. Men

høv: En husløs snegl hedder *slug*, og det er faktisk vigtigt, at sneglen her ikke har hus. Intet barn vil sige *may I* i 2024. Og “That’s a nice blue ball you have”: Er det ikke unødigt dansk i strukturen? Er *fin* nødvendigvis *nice*? Og hvad slags engelsk er det egentlig? Britisk? Amerikansk?

Tre pivenkle sætninger, og alligevel er resultatet som en sweater med en løs tråd – så snart man begynder at trække i den, trevler hele skidtet op.

Så kan man jo bare prompte lidt grundigere! Måske. Men hvorfor skulle man? At tjekke resultatet vil kræve en god oversætter, og en god oversætter kan oversætte hele den lille bog langt hurtigere og bedre og fornøjeligere. Ikke fordi teksten er nem, men fordi den er god (bedre end vi tror), og oversætteren er god (bedre end vi tror).

For gode børnebogsoversættere kan alt det, andre gode oversættere kan, og så et par ting til. De har blik for illustrationerne. De kan skrive, så børn forstår, men uden at tale ned til dem (hvis ellers forfatteren holder sig i skindet), og de ved, hvad børn ved og måske ikke ved.

At en børnebog er enkel, betyder ikke, at den er nem, eller at enhver kunne have skrevet den. Bliver historien dårligere af at være oversat

stift? Ja. Vil alle lægge mærke til det? Hvem ved? Det er svært at sige, hvorfor vi elsker den ene bog og ikke den anden. Er det kun billederne, kun handlingen, kun brandet? Det tror jeg ikke. Skal teksten gøre opmærksom på sig selv som kunst, med rim eller ordspil eller andet tydeligt spræl, for at have betydning? Det tror jeg ikke.

Tænk på Astrid Lindgren. Hendes sprog er trods sin alder stadig i perfekt børnehøjde uden at gøre større væsen af

sig ved første blik. Vi tror, det er de gode historier, der gør hende evigt populær, og det er det også. Men skulle man ikke tro, at alle fortællingerne om ham drengen, hvis mor i tide og utide spærrer ham inde for at redde ham fra den utilregneligt voldelige far, ville være blevet skrottet, hvis ikke forfatteren samtidig formåede at skrive sådan en tryghed og varme frem? En Alfred, en Line, en Tyttebær-Maja? Det kan man kun, hvis man rammer tonen perfekt.

Ville Lindgren overleve ChatGPT eller en urutineret oversætter (eller begge dele)? Formodentlig, men kun takket være sit navn. Heldigvis sikrer hendes status – hendes brand – hende fortsat en ordentlig behandling, nænsomt varetaget af Kina Bodenhoff. Men hvad med nyere forfattere? Hvornår bliver noget stort eller godt nok til, at man vælger en garvet børnebogsover-

Illustration: Dorte Karrebæk

„Sikke en fin blå bold du har,“
sagde den lille gule snegl.
„Må jeg låne den lidt?“

sætter? Det kommer sikkert an på så meget. Forlagenes presede økonomi har nok noget at sige, men børnebøger bliver også ofte undervurderet. De er jo til børn, ikke? Hvor svære kan de være?

Lige nu har vi en generel holdning om, at den gode historie kan bære rigtig meget sjusk. Form er helt underordnet indhold. Tænk på alle de streamingserier, -bøger og -lydbøger, der er lige akkurat gode nok til, at vi gider se dem, læse dem, lytte

til dem. Alle led i processen er lavt lønnede, og alle led må arbejde tjeppere og tjeppere, for til næste år skal der laves endnu flere film, serier og bøger om de samme tre emner som i år, bare med nye navne og kulisser. Det er her, maskinerne bliver så attraktive. De leverer lynende hurtigt, hvis man ikke er for kræsen.

Ingen fortjener maskinoversatte, eller maskinforfattede, historier, og da slet ikke børn. Børn fortjener nærværende voksne, bugnende biblioteker og sprudlende sprog. Et samfund, der ikke ofrer omhu på sine børns læsning, gør sig selv en bjørnetjeneste. Børn fortjener det bedste, i bunkevis. Og for himlens skyld ikke kun Astrid Lindgren – nyt må der til, også udefra. ✖
Signe Lyng er litterær oversætter og skriver i 2024 om oversættelse på sin facebookprofil under hashtagget #oversætter24

frit rum

I denne udgave af Forfatteren har DOF overtaget frit rum
– i det kommende nummer overtager en af de andre grupper.

Plotkort, elefantsnot og spørgsmål skaber struktur

Forfatter **Anne-Sophie Lunding-Sørensen** har konsulteret en plotdoktor under arbejdet med sin seneste serie detektivromaner.

Det er redaktør **Mille Haynes**, som har taget en række redskaber og teknikker fra filmverdenen med ind i den litterære verden.

AF LENE MØLLER JØRGENSEN

Det er foran tavlen, tingene sker. Det er her, idéudvikling, synopsis eller nye kapitler bliver gennemgået og gennemtygget, når litterær redaktør Mille Haynes holder møder med en forfatter på sit store kontor på Politikens Forlag på Rådhuspladsen. Redaktøren noterer nøgleord, spørgsmål og udsagn på tavlen: et stort, hvidt whiteboard.

”For mig er det en hjælp, når noget bliver visuelt, og jeg oplever også, at mange forfattere tænker anderledes, når man smider noget op på en tavle. Så i stedet for at sidde over for hinanden og tale går jeg næsten altid til tavlen og skriver op. Det kan være et ord eller et spørgsmål: ”Har tanten i virkeligheden løjet?” I det øjeblik sætningen står deroppe, og hvor vi begge kan kikke på den, så sker der noget. Det bliver også mere neutralt, fjernet fra forfatteren og lettere at diskutere, for det er en sætning på tavlen, ikke noget, forfatteren siger og skal forsvare. Vi tænker anderledes, når vi ser på de skrevne ord,” siger Mille Haynes.

Redaktørerne på Politikens Forlag – og på de fleste andre forlag – kommer med forskellige baggrunde og uddannelser og forskellige

faglige og menneskelige erfaringer. Og det var med erfaringer fra en uddannelse i filmvidenskab og fra tv- og filmbranchen med arbejdet som kreativ producer, med opgaver som manuskriptarbejde og talentudvikling og gennem flere år som storyeditor på produktionsselskabet Sam Productions, at Mille Haynes kom til Politikens Forlag for tre et halvt år siden. Hun lægger stadig nogle af sine arbejdstimer i filmbranchen, men flest som litterær redaktør på Politikens Forlag. Mange af de teknikker og redskaber, hun anvender, når der skal skabes film eller talentudvikles, bruger hun også i sit arbejde med litteratur.

Overblik, overblik, overblik

En af de forfattere, som hun arbejder sammen med på forlaget, er Anne-Sophie Lunding-Sørensen. Mille Haynes er ikke hendes faste redaktør, men nogle af forfatterens arbejdsprocesser er Mille Haynes med inde over. Det gælder især plotudvikling i Storm & Molin-serien om advokat Vivian Storm, grundlægger af detektivbureauet Storm Consulting, og den unge assistent Bjørn Molin.

”Serien er plotlitteratur eller nærmere karakterdrevet litteratur, det er ikke krimi, men en slags hybrid, som vi har besluttet at kalde

*For mig er det en hjælp, når noget bliver visuelt,
og jeg oplever også, at mange forfattere tænker
anderledes, når man smider noget op på en tavle.*

Mille Haynes, redaktør på Politikens Forlag

detektivroman,” siger Anne-Sophie Lunding-Sørensen.

Hun havde brug for overblik i sin historie, så undervejs i arbejdet med den første bog i serien, *Drengen i mørket*, spurgte hun Mille Haynes, om hun ville kaste et blik på manus.

”Jeg sagde: Ja, hvis du kan holde ud, at jeg går hårdt til stålet,” fortæller Mille Haynes, ”og så læste jeg, hvad hun havde skrevet hidtil. Jeg skar helt ind til skelettet for at undersøge, hvad historien vil. Hvis man skræller det gode sprog og velformulerede beskrivelser væk sammen med alle sansemættede scener – ja, alt det, der gør en bog fed, alt det, der er litteratur – så står det skarpt frem, hvis der mangler noget på skelettet. En arm eller en fod. Så jeg læste bagom og gengav den rå historie, det var et nådesløst referat, sådan som jeg havde læst det, og genfortalte nærmest i dummesprog. Mand går ind ad dør, mand går ud igen. Det sjove er, at jeg derefter ikke behøvede at sige mere, det er jo heller ikke mig, der har svaret, det er forfatteren, hendes tekst, hendes univers. Men når jeg genfortæller den fritskræbte historie, hører forfatteren tydeligt, hvor der mangler noget. Hun kan også undre sig og spørge: Hvorfor siger du det, det er ikke meningen? Og så må jeg jo svare, at det siger jeg, fordi det står i teksten. Min eneste inten-

tion er at fortælle, hvad der står i teksten. Derefter kan jeg stille spørgsmål.”

Spørgsmål, spørgsmål, spørgsmål

Anne-Sophie Lunding-Sørensen kunne godt tåle, at der blev gået til stålet. Hun syntes faktisk, at det var enormt fedt at have Mille til at stille spørgsmål, og det gav hende en større forståelse af eget projekt. Da hun gik i gang med bog 2 i serien, læste Mille Haynes allerede med på synsopstadiet.

”Jeg havde brug for overblik fra begyndelsen,” siger Anne-Sophie Lunding-Sørensen, ”og så konsulterede jeg ’plotdoktoren’. Efter at have talt historien igennem skrev vi handling, mål og udvikling igennem for hver karakter i bogen. Vi brugte små papkort, plotkort, og hver karakter fik sin egen farve – hovedkaraktererne fik endda to farver hver – så der var én farve for Bjørn-privat og en anden for Bjørn-opdager, og det samme med Storm. Jeg skriver med de tos skiftende synsvinkler, og med forskellige farver kan jeg holde øje med, om den ene synsvinkel fylder for meget, eller om jeg helt har glemt, at Bjørn-privat skal være sammen med sin kæreste.”

Plotkortene bliver – naturligvis – sat op på whiteboardet.

Hvad giver det dig?

”Overblik, det giver først og fremmest overblik,” siger forfatteren, ”men jeg må også sige, at jeg havde meget svært ved det strukturerede arbejde med plotkort i begyndelsen. Alt i mig var i opposition, det var som at lære tysk grammatik eller et nyt, indviklet computerprogram. Jeg hadede det og syntes, at det var så kedeligt, men jeg har ændret holdning. Mine tidligere bøger har været almindelige romaner uden voldsomt komplicerede handlinger, men Storm & Molin løser forholdsvis komplekse sager, de er meget researchtunge, så her giver det virkelig mening for mig. Det virker, og jeg holder fast i metoden.”

Timing, timing, timing

I krimigenren – og også i en detektivroman – er timing afgørende.

”Informationerne skal falde på det helt rigtige tidspunkt,” siger Mille Haynes. ”Man skal tilbageholde informationer og samtidig også give unødvendige og vildledende informationer. Så dosering af viden i en krimi er sindssygt vigtigt. Så da serien skulle struktureres, var det vigtigt at sætte alle punkter op – hvad afslører man her? Hvad tilbageholder man her? Hvad tager læseren med fra denne scene, hvad kan læseren finde på at glemme, så det skal gentages lidt senere?”

Denne struktur fremgår også af Anne-Sophie Lunding-Sørensens plotkort. Når hun går i gang med et kapitel, ved hun, hvilke spor advokat Storm skal finde og afsløre, hun ved, hvor Storm skal hen, og hvilken udvikling og hvilke erfaringer hendes karakter skal igennem på de kommende sider.

Det lyder lidt ... stramt?

”Det er det ikke. Tværtimod giver det at have en retning og vide, hvor man skal hen, og hvor karakteren skal ende, en større frihed til at lege og eksperimentere med sprog og udtryk. Det er lettere at bedømme, hvor man er i forløbet. Man kunne forestille sig, at det ville fjerne magien ved at skrive, men det synes jeg ikke. Og det sikrer også, at man på mindre inspirerede dage undgår at skrive i en helt forkert retning.

*
**

... det at have en retning og vide, hvor man skal hen, og hvor karakteren skal ende, (giver) en større frihed til at lege og eksperimentere med sprog og udtryk. Det er lettere at bedømme, hvor man er i forløbet.

Forfatter Anne-Sophie Lunding-Sørensen

Men det er heller ikke sådan, at alt er på plads efter første møde om synopsis. Undervejs i skriveprocessen holdt vi flere timelange møder, hvor der blev videreudviklet, rettet ind og måske tilføjet eller fjernet noget,” siger hun.

Forfatteren har faktisk taget plotteriet så meget til sig, at hun nu har købt sine egne plotkort – ”og jeg har også købt en lille reol til at have dem i,” siger hun. Kortene sætter hun op med elefantsnot på sit whiteboard på kontoret hjemme i privaten.

”Jeg har set det på film og hos andre og har altid tænkt, at sådan en tavle med tidslinjer og kort skal en rigtig forfatter have, men jeg har bare aldrig helt forstået, hvad man skal bruge det til. Det gør jeg nu.”

Den anden bog i serien har fået titlen *Vide-re skæbne ukendt*, og forfatteren og hendes faste redaktør, Stinne Lender, er ved at lægge absolut sidste hånd på manuskriptet, så bogen kan udkomme i januar 2025. Den trækker tråde tilbage til Anden Verdenskrig, hvor en jødisk person flygter fra forfølgelse til Danmark og ankommer, netop som jødeforfølgelserne begynder her. Anne-Sophie Lunding-Sørensen har blandt andet researchet i de jødiske arkiver i Berlin og i København for at få størst muligt troværdig-

hed i teksten. Nu er hun allerede i gang med den tredje bog i serien, Mille Haynes er endnu ikke konsulteret, men Anne-Sophie Lunding-Sørensen har selv plottet.

”Handling, forløb og karakterernes udvikling har jeg skrevet ned i Word, ikke på plotkort og ikke sat på tavle endnu. Det satses jeg på at gøre sammen med Mille, selvom det vel egentlig er meningen, at jeg med tiden skal kunne gøre det selv. Dét synes jeg ikke, at jeg er helt endnu.”

I samarbejdet med Anne-Sophie Lunding-Sørensen fungerer Mille Haynes som en slags konsulent med hensyn til plot, sceneopbygning og struktur generelt, men hun er som nævnt ikke hendes faste redaktør. Mille Haynes har sine egne forfatterskaber, hvor hun arbejder bredt, med mange forskellige genrer og med forfattere som Benjamin Koppel og Morten Pape.

”Det er meget forskelligt fra forfatter til forfatter, hvordan vi samarbejder. Nogle foretrækker at aflevere et *first draft*, før vi taler sammen, og før jeg overhovedet har kikket på noget. Så arbejder vi ud fra det. Andre vil gerne mødes og tale ud fra en helt spæd idé, hvor vi bygger op og undersøger, hvem karakteren er – og jeg stiller en masse spørgsmål om hvem, hvordan og hvorfor, og hvad forfatteren tror, at karakteren skal. At stille spørgsmål, skrive stikord på tavlen og genfortælle – det er mit hovedarbejde,” siger Mille Haynes.

Plot og præcise vendepunkter er vigtige, når der skrives manuskripter til film- og tv-serier, sidder det i rygmarven på dig?

”Altså, det sidder et eller andet sted, men jeg tilhører ikke den skole, som følger forskellige opskrifter slavisk. Det ved jeg, at andre gør og har glæde af – jeg tager udgangspunkt i karaktererne før noget andet. Men jeg kikker efter vendepunkter i hele bogen og også i hver enkelt scene. Jeg kikker på, hvornår der sker et skifte i scenen for karakteren. Hvad går karakteren ind i scenen med, og hvad forlader han scenen med? Hvis der ikke er sket noget som helst, så har jeg altså lyst til at smide den ud. Måske skal den være der, måske skal den give en stemning, men

*
**

Hvis man skræller det gode sprog og velformulerede beskrivelser væk sammen med alle sansemættede scener – ja, alt det, der gør en bog fed, alt det, der er litteratur – så står det skarpt frem, hvis der mangler noget på skelettet. En arm eller en fod.

Mille Haynes, redaktør på Politikens Forlag

mit instinkt er at smide den ud. Hvis der ikke er et vendepunkt i scenen, så vil jeg gerne have lov til at udfordre den – så vi kan finde ud af, hvad den laver inde i teksten.

Igen kommer det an på genre. F.eks. er Benjamin Koppels *Sommerfuglens stemme* en klassisk roman, en stor fortælling, hvor han maler med de store pensler, opererer med mange karakterer, tilbageblik og forskellige geografiske steder. Vi kikkede efter vendepunkter i manuskriptet, men det er mere alvorligt, at vendepunkterne ligger præcist, i en bog som Lars Findsen og Jacob Weinreichs *Skygger på silkevejen*, som er en spionthriller i tre akter. Det betyder ikke, at vendepunkterne skal ligge på bestemte sider, men de skal være der. Ellers kan man godt mærke, at det hænger lidt.

Forfatteren kan godt miste overblikket, og så må redaktøren have det. Man bliver blind på sit eget stof. Alle de scener og afsnit, som er slettet og skåret væk, har forfatteren jo med sig, og ved dermed noget om karakteren, som ikke er med i manuskriptet. Men det gør jeg ikke, jeg er bare en læser. Forfattere kan også glemme, at det er klippet ud. Så må jeg spørge om, hvor det står i teksten. Jeg er også en læsemakker, en, der ikke er mudret ind i stoffet.” ※

I fiktionens verden er der frit spil

Hvad må man egentlig skrive om andre mennesker i en bog? Hvis man kalder det en roman, er der faktisk ingen grænser – det er jo noget, forfatteren har fundet på. I selvbiografien er det lidt anderledes, men der er stadig meget vide grænser.

AF LENE MØLLER JØRGENSEN

Med jævne mellemrum bliver der udgivet bøger – romaner, autofiktion, selvbiografier – som får medier og anmeldere, læsere og ikkelæsere til at spørge, om man virkelige må skrive sådan om nogen? Kan det være lovligt? Og som får enkeltpersoner, senest bl.a. en kendt TV-kok og manuskriptforfatter og flere beboere på Fejø, til at true med sagsanlæg eller klage til forlaget, forfatteren, pressen eller til lokalsamfundet.

Vi begynder i fiktionens verden.

Litterære retssager om injurier eller krænkelser af privatlivet er dog sjældne, men tilbage i 2011 finder vi en. Sagen drejede sig om bogen *Suverænen* af forfatteren Das Beckwerk, der gennem tiden har udgivet værker under skiftende navne, såsom Claus Beck-Nielsen, Helge Bille og Madam Nielsen. I *Suverænen* hedder hovedpersonen Thomas Skade-Rasmussen Strøbech, et foto af ham pryder forsiden, og hans barndom, familie og bolig bliver beskrevet indgående. Nu er det sådan, at Thomas Skade-Rasmussen Strø-

bech er en særdeles levende person i virkelighedens verden – han er forfatter og har haft et tæt samarbejde med Beck-Nielsen alias Das Beckwerk. Han fandt, at beskrivelsen i bogen gik alt for tæt på ham og familiens privatliv, og anlagde sag for krænkelse af privatlivets fred. Og tabte den. Fordi det er en roman, en fiktion. Jurist i Dansk Forfatterforening Anne Koldbæk forklarer:

”Dommen siger basalt set, at så længe man kalder det fiktion, er der frit spil. Man må stort set alt i en roman, også bruge navne, som rigtige personer har, og andres personlige oplevelser. Der blev spekuleret i, dengang retssagen kørte, om den var et led i de to forfatteres performance art, men dommen er i hvert fald klar nok.”

Anne Koldbæk har gennem sine år som jurist i Forfatterforeningen modtaget og behandlet mange spørgsmål om, hvad man må og ikke må skrive i skønlitteraturen.

Man må altså bruge andres navn og historie, når bogen kaldes en roman. Må man også bruge en families beskyttede navn?

”Ja. Jeg har haft sådan en sag, hvor en forfatter havde brugt et sjældent, beskyttet navn og gerne ville have svar på, om den familie, som bar navnet, kunne kræve, at det blev slettet fra

teksten. Men forfatteren må gerne bruge det – det er jo fiktion,” siger Anne Koldbæk.

Et lille øsamfund

I efteråret kritiserede flere beboere på Fejø forfatter Thomas Boberg for at skabe et forvrænget og udleverende billede af dem i romanen *Insula* fra forlaget Gyldendal. Thomas Boberg flyttede for nogle år siden fra København til Fejø med sin hustru, Rebecca Bannor-Addae, og deres søn. Romanen handler om ægteparret Rebecca og digteren Thomas, som flytter fra København til en lille ø med deres søn. Det går ikke så godt med integrationen i et øsamfund, der er præget af gamle hierarkier og magtudøvelse. Flere af øboerne har protesteret mod det, de opfatter som forvrængede, ubehagelige skildringer af dem. Det har fået forfatteren til at meddele, at han vil ændre enkelte steder i teksten, hvis bogen skal trykkes i 2. oplag. Men han fastholder, at det er en roman. ”Og den står jeg ved,” har han sagt til Politiken.

Anne Koldbæk siger:

Den debat handler nok meget om, at det er et lille samfund, hvor alle kender alle. Her handler det ikke om jura, men om relationer mellem mennesker, og så kan det blive meget svært. Som forfatter skal man overveje og være bevidst om eventuelle konsekvenser. Det sker ofte, at mennesker mener, de kan genkende sig selv i en roman – om det så er berettiget eller ej – og det kommer måske bag på forfatteren. Jeg havde en uheldig sag, hvor en forfatter havde skrevet en novelle om en person, der gennemlevede en meget svær tid. Forfatteren havde netop en ven, der havde givet forfatteren inspiration til historien, venen læste novellen og følte sig genkendt. Venen blev rasende, det kom bag på forfatteren, som blev meget ked af det.”

Sandt eller falsk?

Inden for faglitteratur skal forfatteren holde sig til fakta. Og i en selvbiografi forventer læseren også fakta og sandhed, men her bliver det svært. Min sandhed eller din?

*
**

*Dommen siger basalt set,
at så længe man kalder det
fiktion, er der frit spil.
Man må stort set alt i en roman,
også bruge navne, som rigtige
personer har, og andres
personlige oplevelser.*

*Anne Koldbæk,
jurist i Dansk Forfatterforening*

”På et tidspunkt udkom en bog, hvori en forfatter brugte ordet ’løgn’ om en anden forfatters udtalelser. Og dér går grænsen – for så kan det være injurierende. Forfatteren bag bogen med beskyldningerne indvilgede i at ændre i teksten i nye oplag, og derfor kom sagen ikke videre. Men det var min vurdering, at der var tale om injurier,” siger Anne Koldbæk.

Her i efteråret udkom Katherine Diez med sin egen personlige historie om barndom, spiseforstyrrelse, plagiat og kærester i bogen *I egen barm*. Det er ikke en roman, men en selvbiografi, hvor hun blandt andet fortæller om sine intime forhold til politikerens Dan Jørgensen og til Adam Price, begge kendte mennesker. Forlaget People’s har oplyst, at de to nævnte mænd før udgivelse fik forelagt alle kapitler, som berører dem, og Adam Price har udtalt, at han opfatter Katherine Diez’ tekst som en ”bevidst krænkelse” af privatlivets fred. Gennem mere end en måned overvejede han at anlægge sag, men har nu opgivet. Det havde heller ikke været en helt ligetil sag.

”Alle har ret til deres egen historie og til at fortælle den offentligt,” siger Anne Koldbæk, ”alle har også ret til at have en mening og en holdning til andres liv og opførsel. Derfor er der me-

*
**

*Alle har ret til deres egen
historie og til at fortælle
den offentligt (...) alle har også
ret til at have en mening og
en holdning til andres liv
og opførsel.*

*Anne Koldbæk,
jurist i Dansk Forfatterforening*

get vide rammer, f.eks. til at synes, at en anden er en idiot. Men hvis man udtaler, at en person er en svindler, så kan det være strafbare injurier. Grænsen er nået, hvis man beskylder andre for noget, der ikke er baseret på fakta, og som kan 'svække deres agtelse' i offentligheden – det kan f.eks. være, hvis man beskylder nogen for at have taget af kassen, for at tæve en partner eller mishandle børnene. Det er strafbare forhold og dermed beskyldninger, man ikke kan kaste om sig med.”

Brevet

En forfatter, der skrev på en biografi om en afdød person, spurgte Anne Koldbæk, om det var i orden at bringe et brev, som den biografere havde skrevet, i sin helhed i bogen. Det havde en nær slægtning til den afdøde nemlig givet lov til. Men da det kun var 40 år siden, at brevets skribent og ophaver døde, og han havde flere nulevende nære slægtninge, altså arvinger, blev svaret nej.

”Man må referere indholdet i brevet, men ikke et direkte citat fra det, ej heller affotografere det og bringe det i sin helhed,” siger juristen.

Dermed er vi ovre i ophavsretsloven, som i hovedtræk ophører 70 år efter ophavers død. Og der kan også opstå juridiske stridigheder i forbindelse med varemærkerettigheder.

Varemærke eller brand blev et issue, da Crone Film for tolv år siden ville filmatisere Ole Lund Kierkegaards bog *Gummi-Tarzan*. Det havde Søren Kragh-Jacobsen allerede gjort i 1981, og filmen hed, som bogen, *Gummi-Tarzan*. I mellemtiden havde Disney-koncernen dog købt rettighederne til den amerikanske forfatter Edgar Rice Burroughs' bøger om Tarzan og dermed også rettighederne til navnet Tarzan. Crone Film fik en henvendelse fra Disney-koncernen, som mindede om varemærkerettigheder. Så i 2012 udkom filmen med titlen *Gummi T.* ❖

HAR DU OPTRÅDT I RADIO ELLER TV TILBAGE I 2021?

Hvis du har optrådt i radio eller tv i 2021, så har du muligvis midler til gode. Forfatternes Forvaltnings-selskab (FFS) har fanget en stor del af forfatternes optræden på radio og tv, men ikke alle kanaler bliver overvåget.

Hvis du har optrådt i radio eller tv i 2021, så er sidste frist for at indberette d. 31.12.2024.

Notér venligst program og tids-punkt (dag, måned, årstal) for optræden i mailen.
Kontakt: Stig von Hielmcrone på svh@forfatterselskabet.dk

Hvis du har optrådt i årene 2022, 2023 eller 2024 på følgende tv-kanaler: DR1, DR2, TV2, TV2 News, så vil din optræden være registreret af Forfatter-

nes Forvaltningsselskab. Hvis du har optrådt på andre tv-kanaler i denne periode, så må du meget gerne kontakte Stig von Hielmcrone i FFS på svh@forfatterselskabet.dk – det gælder også, hvis du har optrådt på andre radiokanaler end DR's sendefla-de. Notér venligst program og tidspunkt (dag, måned, årstal) for optræden i mailen.

Kursuskatalog forår 2025

kurser & videreuddannelse for forfattere, oversættere & illustratører

Der vil blive annonceret flere kurser løbende, så hold øje med hjemmesiden,
hvor du finder eksakte tidspunkter og desuden kan læse om,
hvordan du søger om plads på kurserne:
<https://danskforfatterforening.dk/kommende-kurser/>

DANSK FORFATTERFORENING

Strandgade 6, stuen, 1401 København K www.danskforfatterforening.dk

**MASTERCLASS
MED EMMA HOLTEN****Tid: 10. januar****Sted: Strandgade 6****For: F, S****RISOPRINT-TEKNIK**

Introduktion til risotryk. En særlig trykform, der skaber stærke farver og taktile prints til både digitale og fysiske illustrationer.

Underviser:**Erlend Hjortland Sandøy****Tid: d. 26. januar****Sted: Strandgade 6****For: III****RETSKRIVNING OG
KOMMATERING**

Med udgangspunkt i den nye udgave af Retskrivningsordbogen, der udkommer i slutningen af 2024, gennemgås de vigtigste ændringer, der er sket i stavemåder og tegnsætning i forhold til tidligere udgaver af Retskrivningsordbogen.

Kommatering med og uden startkomma fylder en væsentlig del af kurset med fokus på, hvordan kommaerne bedst kan understøtte tekstens genre og stil.

Undervisere:**Jo Hermann****Tid: d. 29. januar****Sted: Strandgade 6****For: Alle****OPLÆSNINGSTEKNIK**

Hvilke virkemidler kan man arbejde med for at gøre oplæsningen præcis og levende i forskellige genrer? Workshoppen er praktisk orienteret og vil bestå af oplæsningsøvelser, konstruktiv, relevant feedback og konkrete redskaber.

Undervisere:**Louise Fischer-Nielsen****Tid: d. 9. februar****Sted: Godsbanen, Aarhus****For: Alle****SKRIV TIL UNGE**

Hvordan skaber man et fængende plot for unge? Hvordan behandler man emner som køn, seksualitet, kulturelle identiteter og andre sociale temaer respektfuldt og troværdigt uden at virke belærende? Gennemgang af YA-litteraturens status i Danmark og internationalt.

Underviser:**Sanne Munk Jensen****Tid: 23. februar 2024****Sted: Strandgade 6****For: BU, S****UNIVERSBYGNING****Underviser:****Simon Jon Andreassen****Tid: 7. marts****Sted: Strandgade 6****For: S, BU****HALD-KURSUS
- OVERSÆTTELSE OG
HISTORISKE ROMANER**

På dette kursus undersøger deltagerne sammen med en forfatter til historiske romaner og en oversætter af ældre litteratur udfordringerne ved at skrive og oversætte litteratur, der er fra eller foregår i en anden tidsalder. Der vil blandt andet være fokus på dilemmaer vedrørende pronominer og identitetskategorier, der vedrører køn, seksualitet og race. Seminaret vil bestå af både oplæg og øvelsesbaserede workshops.

Undervisere:**Eva Skafte Jensen,****Kim Witthoff og****Harald Voetmann****Tid: 21.-23. marts****Sted: Hald Hovedgaard****For: S, DOF**

OVERSÆTTELSE AF B&U-LITTERATUR

Kurset indfører deltagerne i de særlige hensyn, der er at tage, når man oversætter til børn og unge. Er der så store kulturelle forskelle mellem afsender og modtager, at det kræver ekstra formidling og justeringer, som skal indlejres i oversættelsen, for at teksten kan blive umiddelbart forståelig for læseren? Spiller illustrationer og tekst lydefrit sammen, eller kræver det særlige overvejelser? Eksempler og workshopbaserede øvelser.

Underviser:
Kim Langer
Sted: Strandgade 6
Tid: d. 1. november 2024
For: BU, DOF

STREET ART

Hvordan taler teksten sammen med omgivelserne, og hvordan interagerer teksten med byrummet? Eksperimenter med poetiske interventioner i det offentlige rum gennem workshopbaserede øvelser, der udforsker måder at skabe og implementere poesi på i urbane miljøer.

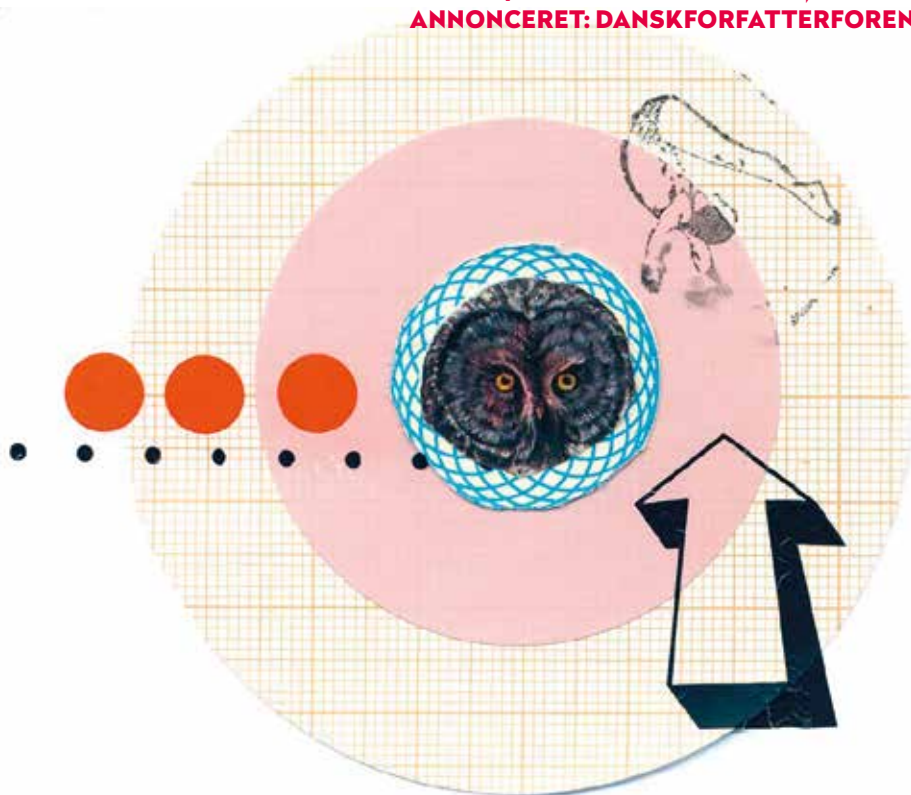
Underviser:
Jessica Hallbäck
Sted: Strandgade 6
Tid: 6. april
For: S, BU, L

FORHANDLINGSTEKNIK

Styrk dine forhandlingsevner som forfatter eller oversætter med fokus på kontraktforhandlinger, royalties, forskud og ophavsretigheder. Bliv bedre til at navigere i forhandlinger med forlag og redaktører, identificere forhandlingspunkter og opnå bedre aftaler og kontrakter. Effektive kommunikationsteknikker, praktiske øvelser og konflikt-håndtering.

Underviser:
Malene Rix
Sted: Strandgade 6
Tid: 7. maj
For: Alle

**DER KAN KOMME FLERE KURSER I LØBET AF FORÅRET
- HOLD ØJE MED HJEMMESIDEN, HVOR DE BLIVER
ANNONCERET: DANSKFORFATTERFORENING.DK**

ALT DET PRAKTISKE

✳️ Kurser er gratis for medlemmer af DFF. Hvis du er forhindret, så meld afbud, så kan en anden få pladsen. Associerede medlemmer betaler halvdelen af kursets pris. Ikke-medlemmer betaler fuld pris. Ved afbud senere end 31 dage før refunderes kursusgebyret ikke. Ved aflysning af kurset refunderes kursusgebyret.

✳️ Når man søger et kursus, skal man skrive en begrundet ansøgning – det skal forstås som en kortere beskrivelse af dit professionelle virke, hvad du arbejder på lige nu, hvorfor netop dette kursus har din interesse, og hvad du regner med at få ud af kurset.

✳️ Mange kurser henvender sig til en specifik faggruppe, og den gruppe har fortrinsret. Men du er velkommen til at søge et kursus, selvom du ikke tilhører den pågældende faggruppe.

✳️ Der tages forbehold for ændringer i programmet. Hold dig orienteret om eventuelle ændringer på: danskforfatterforening.dk

✳️ Tilmeldingsfrister og detaljer om tilmelding: danskforfatterforening.dk

✳️ Du skal tilmelde dig kurser, ca. en måned før kurset afholdes. Se de præcise frister og datoer på danskforfatterforening.dk

MANUSKRIFT- OG OVERSÆTTESSTØTTE

Kursusudvalget i Dansk Forfatterforening tilbyder tre forskellige manuskriptstøtteordninger, hvor du kan få en garvet forfatter eller oversætter til at læse dit manuskript igennem.

NB! Støtten gives udelukkende til ordinære medlemmer af foreningen

FØDSELHJÆLP

✳️ Har du ideer og skitser til et værk/projekt, som du ikke kan få hul på, kan du søge om råd hos en erfaren forfatter/illustrator. Almindeligvis bevilger Dansk Forfatterforening fire timers vejledning.

MANUSKRIPTEGANG

✳️ Foreningens medlemmer kan søge om manuskriptlæsning i et antal timer hos en forfatter, de har mulighed for selv at foreslå.

✳️ Har du fået afslag og kan ikke komme videre? Så kan du få professionel hjælp fra en erfaren kollega, som kan gennemgå dit manuskript og hjælpe dig med at finde ud af, hvor problemerne ligger.

✳️ Almindeligvis skal én betingelse være opfyldt, før man får denne støtte: Manuskriptet har været på mindst ét forlag og har modtaget en begrundet afvisning. Alternativt medsendes minimum tre afslag fra tre forskellige forlag.

OVERSÆTTESSTØTTE

✳️ Som oversætter i Dansk Forfatterforening kan du søge om sparring eller konsulentbistand til en oversættelse i et antal timer hos en erfaren oversætter eller en anden fagperson, du har mulighed for selv at foreslå. Du kan få hjælp til en stilistisk vanskelig oversættelse fra en erfaren oversætterkollega eller konsulenthjælp til en særlig fagterminologi fra en person med ekspertise inden for et felt – f.eks. våben, historie, religion mv.

✳️ Almindeligvis skal én betingelse være opfyldt, før man kan få støtte: Der skal foreligge en kontrakt med et forlag om oversættelsen.

✳️ For alle tre ordninger gælder det, at forfatteren/illustratoren/oversætteren, som påtager sig opgaven, honoreres med 400 kr. i timen. Når timerne er afviklet, skal begge parter indsende en kort beskrivelse og vurdering af, hvordan samarbejdet forløb.

ANSØGNINGSFRISTER:

Kursusudvalget har fire ansøgningsfrister:

✳️ 1. marts, ✳️ 1. maj, ✳️ 1. august ✳️ 1. november

Ansøgningen skal indeholde følgende: kontaktoplysninger, tidl. udgivelser med angivelse af genre, kort resumé, beskrivelse af omfang og info om kontakt med forlaget, evt. konsulentudtalelser, afslag, kopi af kontrakt med forlag om oversættelsen, en indkredsning af, hvori problemerne opstår, en beskrivelse af, hvad en evt. konsulenthjælp skal bestå i, evt. et forslag til en kollega/konsulent som vejleder. Du skal ikke indsende hele dit manuskript.

Ansøgning om manuskriptstøtte sendes til:

Dansk Forfatterforening, Kursusudvalget
Strandgade 6, st., 1401 København K
eller på mail:
kursus@danskforfatterforening.dk

Dette kursusprogram for foråret 2025 er udgivet af Dansk Forfatterforening

Kursussekretær: Kristina Nya Glaffey Sekretariatschef: Sara Strand Redaktør: Lene Møller Jørgensen

Grafisk design: salomet grafik/Mette Salomonsen Illustrationer: Lise Rønnebæk

Henvendelse om kurser: kursus@danskforfatterforening.dk Anden henvendelse: df@danskforfatterforening.dk

Hvad gør jeg, hvis mit forlag går konkurs?

Forfatterens stilling, hvis forlaget går konkurs, er meget kompleks.
Det er vigtigt at kontakte kurator

AF DANSK FORFATTERFORENINGIS JURIST, ANNE KOLDBÆK

Når der afsiges konkursdekret, udnævnes en kurator (en advokat) til at foretage konkursbehandlingen. Det går ud på at finde de værdier (aktiver), der er i konkursboet, og sælge dem til gavn for boets kreditorer. Desværre er der også en masse oprydning med omkostninger for boet, og derfor ender det ofte med, at der ikke er penge til kreditorerne.

Forfatterens stilling i forlagets konkurs er kompleks. Man er både kreditor for pengekrav, og så har man en igangværende kontrakt med bøger, der er i salg. Salget indstilles, når konkursen starter.

Ophører forlagskontrakten automatisk ved konkursen?

Nej, heller ikke selvom det står i kontrakten. Det overtrumfes nemlig af konkursboets ret til at indtræde i igangværende kontrakter. De kan udgøre et aktiv for boet, hvis det er en levedygtig virksomhed, der kan sælges. Man skal sende sine kontrakter til kurator og bede denne om at tage stilling til, om boet indtræder i kontrakterne (konkurslovens § 55). Svarer kurator ikke inden for 14 dage, så bør man kontakte en jurist, der ved noget om konkurser. Hvis det lykkes kurator at sælge virksomhe-

den, ja, så får forfatteren en ny forlægger. Aftalen fortsætter, da forfatteren ikke kan ophæve kontrakten for ting sket før konkursen. Til gengæld kan forlæggeren ikke kræve, at man skal indgå en ny kontrakt på andre vilkår. Vil kurator ikke indtræde, så kan man ophæve kontrakten og få alle sine rettigheder tilbage.

Hvad sker der med krav om royalty eller andre vederlag?

Alle pengekrav frem til konkursen skal anmeldes i boet og er som regel simple krav (konkurslovens § 97). Før simple krav dækkes bl.a. omkostninger ved konkursen. Er der ikke dækning til de simple krav, så kan tabet fra drages i din skatteopgørelse. Krav på royalty i den igangværende salgsperiode kan estimeres ud fra sidste periode.

Hvad sker der med det fysiske lager af bøger?

Som regel tilhører de trykte bøger forlaget, og det gør filer til tryksats, e-bog og lydbog også. De bliver aktiver i konkursboet, som måske vil sælge dem til forfatteren. Hvis det fremgår udtrykkeligt af kontrakten, at disse tilhører forfatteren, så skal konkursboet udlevere dem. ✖

KALENDER

Hvor intet andet er nævnt, holdes møderne i Dansk Forfatterforenings lokaler i Strandgade 6, København.

MEDLEMSFEST

**Lørdag d. 25. januar 2025
kl. 18**

Ordinære medlemmer inviteres til vinterfest med middag og fri bar. Det koster 125 kr., der betales i døren, gerne via MobilePay. Tilmelding til df@danskforfatterforening.dk senest d. 20. januar 2025.

BU

**Nytårskur
Fredag d. 17. januar**

**Fra idé til udgivelse
Torsdag d. 6. februar kl. 19**

Årsmøde

**Lørdag d. 8. marts 2025
kl. 15**

Forslag til vedtægtsændringer skal være bestyrelsen i hænde senest 8. februar 2025. Øvrige forslag, der ønskes behandlet på generalforsamlingen, skal være styrelsen i hænde senest d. 22. februar 2025.

Send til: Ditte Wiese, hej@dittewiese.dk emne: årsmøde. Eller som post til DFF, att. Ditte Wiese, Strandgade 6, 1.sal, 1401 København K. Nærmere info følger. Tilmelding: hej@dittewiese.dk emne: tilmelding årsmøde

DOF

**Julefrokost
Lørdag d. 14. december
kl. 18**

Tilmeld dig ved at indbetale 125 kr. til Siri Nordborg Møller til Jyske Bank 7621-0004684466 eller via MobilePay til tlf. 30 33 64 87 senest søndag d. 1. december. Mærk betalingen "DOF jul". Tilmelding er bindende.

**International moders-
målsdag
Fredag d. 21. februar 2025**

DOF inviterer i samarbejde med Dansk PEN til panel om generativ AI om eftermiddagen. Detaljeret program og tidspunkt følger.

FAGLITTERÆRE FORFATTERE

**Nytårskur
Onsdag d. 8. januar
kl. 16-18**

Sæt allerede nu kryds ved datoen, hvor de faglitterære forfattere hilser det nye år velkommen med bobler og snacks

**Fra kollega til kollega
Torsdag d. 16. januar
kl. 16-18**

Forfatteren Karin Kryger fortæller om sit arbejde med at færdiggøre en kollegas efterladte kilder og manuskript. Tilmelding senest d. 8. januar: henrik@henrikpoulsen.com

**Fra kollega til kollega
Onsdag d. 19. februar
kl. 16-18**

Forfatteren Arabella Neuhaus fortæller om at researche i ukendt land med udgangspunkt i sin historiske roman *Shanghai – i lyst og nød*. Tilmelding senest d. 12. feb.: henrik@henrikpoulsen.com

ILLUSTRATORERNE

**Årsmøde
Fredag d. 21. marts 2025**
Sæt kryds i kalenderen – nærmere info følger

LYRIKERNE

**Debutantaften
Lørdag d. 11. januar kl. 19**

Debutanterne fejres med bobler, kager og poesioplæsning. Alle er velkomne

**Skriv til lydkunst
Torsdag d. 23. januar kl.17**

Man skriver i intervaller til 19 små lydstykker i varierende længde fra 1-10 minutter. Claus Poulsen står for workshoppen. Han skaber lyd-billeder og har været en del af den elektroniske og eksperimenterende scene i København siden 90'erne.

AARHUSGRUPPEN

**Årsmøde
Mandag d. 20. januar
kl. 16**

Nærmere info følger
Vogn 1 på Godsbanen

NORDJYLLANDS- GRUPPEN

**Nytårskur
Fredag d. 10. januar 2025**
Nytårskur for alle medlemmer af gruppen. Kom og mød dine kolleger til en bid mad, gode snakke og netværk. Nærmere info om tid og sted følger.

**Årsmøde
Tirsdag d. 11. marts 2025**
Husk at sætte kryds i kalenderen. Nærmere info om tid og sted følger.

SENIORGRUPPEN

**Lone Sperschneider
fortæller om sit
forfatterskab
Mandag d. 13. januar 2025**

Tirsdag d. 18. februar
nærmere info følger

Onsdag d. 11. marts 2025
nærmere info følger

**Årsmøde
Torsdag d. 10. april 2025**

Medlemsmøderne er åbne for alle medlemmer af Forfatterforeningen.

SKØNLITTERÆRE FORFATTERE

**LÆSBAR
Onsdag d. 15. januar
kl. 16-18**

Kom, lyt, læs op, giv konstruktiv, kærlig og kollegial feedback på tværs af grupper. Tilmelding en uge før hos sinusreuss@gmail.com, skriv "Læsbar" i emnefeltet.

**FYRAFTENSMØDE
Fredag d. 31. januar
kl. 16-18**

Program følger

**LÆSBAR
Fredag d. 14. februar
kl. 16-18**

Tilmelding en uge før hos sinusreuss@gmail.com, skriv "Læsbar" i emnefeltet.

**FYRAFTENSMØDE
Fredag d. 28. februar
kl. 16-18**

Program følger

**LÆSBAR
Onsdag d. 5. marts
kl. 16-18**

Tilmelding en uge før hos sinusreuss@gmail.com, skriv "Læsbar" i emnefeltet.

**ÅRSMØDE
Lørdag d. 22. marts 15-20**
Nærmere info følger.

GENERALFORSAMLING I APRIL TIL NÆSTE ÅR HOLDES I AARHUS

Indkaldelse og frister:

Fredag d. 10. januar 2025 er der frist for at indsende forslag til vedtægtsændringer, og **mandag d. 10. februar 2025** er der frist for at indsende øvrige forslag til behandling på Dansk Forfatterforenings generalforsamling, som finder sted **lørdag d. 26. april 2025 kl. 15**. Det foregår i "Kedlen" på Godsbanen, Kjeld Tolstrupsgade 2, 8000 Aarhus. Forslag sendes til sekretariatschef Sara Strand på ss@danskforfatterforening.dk

NYE MEDLEMMER

Jette Dige Rokos,
Nordjyllandsgruppen, Arden
Senest udgivne titel:
Sådan én ræven har skidt,
Mellemgaard, 2024

Lone Sole, BU, Silkeborg
Senest udgivne titel:
Credokæden, Krabat, 2023

Anne Mari Borchert, S,
Nordjyllandsgruppen, Aalborg
Senest udgivne titel:
Lykkelig med M, OVBIDAT, 2023

Jan Schwarz, DOF, Valby
Senest udgivne titel:
*Grønt akvarium. Fortællinger fra
Litauens Jerusalem*,
Multivers, 2017

Anna Mejlhede, S,
Nordjyllandsgruppen,
Kvindelige forfattere, Østerby,
Læso
Senest udgivne titel:
Det gode imellem os,
People's, 2023

Trine Hartvig Friberg
Senest udgivne titel:
Jaget Vildt, Alpha, 2024

Anette Vinther Jensen, BU
Senest udgivne titel:
Efterskolen 1-3, Alinea, 2024

Katja Nina Vesselbo Døssing,
BU, S
Senest udgivne titel:
*7 gode råd, hvis du absolut skal
på kanotur fordi din mor har sat
sig for at redde kloden*,
Byens Forlag, 2023

Mette Fruensgaard,
Nordjyllandsgruppen, Skørping
Senest udgivne titel:
Sofias Portræt, Palatium, 2021

Mette Volf, Aarhusgruppen
Senest udgivne titel:
Design: Process and Method,
Systime, 2016

Nassrin el Halawani, S
Senest udgivne titel:
Grøntsagsartisten,
Byens Forlag, 2019

Rune Nøhr Christiansen, S
Hørsholm
Senest udgivne titel:
Et spil for tabere,
Brændpunkt, 2024

Karina Kiel Jakobsen, S
Senest udgivne titel:
Der findes ingen større lykke,
Byens Forlag, 2024

Esther Schat Kielberg, DOF
København K
Senest udgivne titel:
I tidernes dyb, Multivers, 2024

Sussi Albeck, F
København K
Senest udgivne titel:
*Stærkere samvær med højt læs-
ning*, Skriveforlaget, 2024

Stine Ellerbæk, S, Dragør
Senest udgivne titel:
En skov at fare vild i,
Gutkind, 2024

Sophie Aicha Souid, BU
Senest udgivne titel:
Møgmis – Hold på kat og briller!
En spacy kidnapping!,
Gads Børnebøger, 2024

Rikke Havner Alrø, Odense
Senest udgivne titel:
Disharmoni, Superlux, 2024

Majbritt Augustinus, F
København
Senest udgivne titel:
Super ADHD,
Dansk Psykologisk Forlag, 2024

Jes Holme Barkler, S
Senest udgivne titel:
Abels arv, Superlux, 2024

Maria Hyttel Meyer Schrøder,
BU, Fredensborg
Senest udgivne titel:
Bedst før, Tellerup, 2024

Henrik German Qvottrup
Villefrance, S
Senest udgivne titel:
Kistesøm, Historia, 2024

Berit Alberg Foldrup, S
Nyborg
Senest udgivne titel:
Fregattens hemmelighed,
Amanda Books, 2024

Pernille Landing Lund, DOF
Frederiksberg
Senest udgivne titel:
Små hemmeligheder,
Flamingo, 2024

Karina Sejerø Bell
Senest udgivne titel: *Blodrus*,
Superlux, 2023

Jesper Riel Petersen
Senest udgivne titel:
Kuglens Skygge, Superlux, 2023

Frank Lasse Lindbo
Senest udgivne titel:
Jeg skal op – jeg vil leve,
Griffel, 2023

Anne Skov Thomsen
Senest udgivne titel:
Ejnar, Mellemgaard, 2011

Katja Caroline Lykke Ranvits
Senest udgivne titel:
Utøj, Superlux, 2024

Dansk Forfatter-
forening Strandgade 6,
stuen, 1401 København
K Tlf.: 3295 5100 Tlf.-tid:
man.-tors. 10-12 og 13-
15. Fredag lukket.
df@danskforfatterfor-
ening.dk www.dansk-
forfatterforening.dk

FORMAND:

Morten Visby
formand@dansk-
forfatterforening.dk

JURIST:

Anne Koldbæk
jura@danskforfatter-
forening.dk

BOGHOLDERI:

Trine Larsen
bogholderi@danskfor-
fatterforening.dk

MEDLEMSADMINI- STRATION M.M.:

Nena Wiinstedt
(sekretær):
df@danskforfatterfor-
ening.dk,
Johanne Fabrin
Beltøft: assistance@
danskforfatterfor-
ening.dk,
Isabella Katzef:
medlemservice@
danskforfatterfor-
ening.dk

KURSUSSEKRETÆR:

Kristina Nya Glaffey:
kursus@danskforfat-
terforening.dk
Tlf.-tid: onsdag kl. 10-12
og 13-15

SEKRETARIATSCHEF OG WEBREDAKTØR:

Sara Strand
ss@danskforfatterfor-
ening.dk

Bestyrelsen:

Morten Visby (fmd.), Stephanie Caruana
(næstfmd.), Henrik Poulsen (kasserer), Cindy
Lynn Brown, Juliane Wammen, Ditte Wiese,
Anne Sofie Hammer, Nanna Gyldenkærne,
Nanna Lund, Lotte Thrane, Marie Priem,
Tomas Björnsson og Daniel Boysen.

Gruppernes styrelser:

S-gruppen

Stephanie Caruana (fmd.)
Eva Parum
Lisa Holmfjord
Anne Nielsen
Anne Hjelmsø
Anne Zenon
Sanne Udsen
Martin Holmslykke
Sinus Reuss
Sally Altschuler

BU-gruppen

Ditte Wiese (forperson)
Anna Bridgwater
Anne Sofie Hammer
Jette Rydahl Sørensen
Birgitte Bregnedal
Michala Elk
Gunnar Wille
Kim Langer (suppl.)
Maria Rørbæk (suppl.)
Lise Bidstrup (suppl.)

Illustratorerne

Marie Priem (forperson)
Alice Snerle Lassen
Tomas Björnsson
Lillian Brøgger
Line Malling Schmidt
Zarah Juul
Peter Hermann
Simon Væth (suppl.)
Toril Bækmark (suppl.)
Kontraktrådgivning: Anya Winqvist

L-gruppen

Cindy Lynn Brown (fmd.)
Erik Trigger Olesen
Jesper Rugård Jensen
Pia Deleuran
Thore Bjørnvig
Irene Sidenius
Hans-Erik Rasmussen (suppl.)

F-gruppen

Henrik Poulsen (fmd.)
Thomas Dickson (næstfmd.)
Pernille Frost
Kaare Øster

DOF

Anne Hedeager Krag
Charlotte Langkilde
René Karpantschof
Cathrine Errboe (1.-suppl.)
Lotte Thrane (2.-suppl.)

Halkugruppen

Ulla Conrad (fork. ullaconrad@mail.com)
Kvindelige forfattere i DFF Birte Kont (birte-
kont@mail.tele.dk)

Læremiddelgruppen

Henrik Poulsen (fmd. henrik@henrikpoulsen.com)

Seniorgruppen i DFF

Benny Pedersen (fmd. bpe1954@gmail.com)

Aarhus-gruppen i DFF

Dorthe Klyvø (fmd. info@klyvo.dk)

Nordjyllands-gruppen i DFF

Mai Ougaard Petersen (maiodgaard@gmail.com)

ASSOCIERET MEDLEMSKAB UDLØBER AUTOMATISK EFTER FEM ÅR

I juni 2019 vedtog de ordinære medlemmer af Dansk Forfatterforening ved urafstemning, at man højst kan være associeret medlem i sammenlagt fem år. For de associerede medlemmer, som ved udgangen af 2024 i alt har været associeret medlem i fem år, betyder det, at medlemskabet ophører i januar 2025 – medmindre det associerede medlem er overgået til ordinært medlemskab inden da.

Portfolio

Hvordan begyndte din forfatterkarriere?

Jeg har altid haft en ibrørende lyst til at skrive, og som journalist og pressechef var det også en del af jobbet. Samtidig var jeg bevidst om, at jeg kunne tænke mig at skrive en roman, og da jeg fik fortalt en familiehemmelighed, satte det for alvor skub i den tanke.

Og det blev til din debut, *Når tavshed taler*?

Ja, og den kredser om identitetssøgen og om spørgsmål som "hvem er jeg?", "hvilke valg har jeg taget?" Og også om at forlige sig med de valg. Jeg har altid interesseret mig for identitet, og mens jeg læste fransk, boede jeg 18 måneder i Aix-en-Provence, hvor jeg blev meget optaget af fransk litteratur og inspireret af eksistentialismen.

Din debut udkom faktisk på fransk, i 2012, under titlen *Quand le silence parle*, før den udkom på dansk. Hvordan gik det til?

Jeg skrev den på dansk og sendte manuskriptet til et par danske forlag uden resultat. Så tog jeg, som sædvanlig, på bogmessen i Paris, denne gang med

en pressemappe og fem oversatte kapitler, og fik et møde i stand med en redaktør. Hun sendte mig videre til et andet forlag, hvor den blev antaget. Den historie kom først i Forfatteren, derefter i Politiken – og samme aften blev jeg ringet op af Lindhardt og Ringhof. De ønskede at udgive den på dansk.

Hvad skriver du på nu i den tredje roman?

Jeg vender tilbage til tiden i Aix-en-Provence. I *Store Kongensgade 23* skriver Søren Ulrik Thomsen om det ene år, han boede i gaden – om, hvordan året blev det punkt, hvorfra hans passerspids udgår. Min passerspids står i Aix-en-Provence.

Hvor og hvornår skriver du?

Når jeg er i skriveflow, kan jeg skrive hvor som helst, når som helst. På min computer eller i en notesbog, når jeg er hjemme, ude eller på rejse. Jeg er ofte i Frankrig, altid åben over for tilfældet, mine bøger foregår i Frankrig, også denne tredje roman.

REGITZE SCHRØDER, skønlitterær forfatter og cand.mag. i fransk og dansk, har arbejdet som journalist og pressechef i det private erhvervsliv. Hun er forfatter til *Når tavshed taler* og *Ved et planlagt tilfælde* – begge er udkommet på fransk i henholdsvis 2012 og 2019.